

NOVELA ZAKONA O PARNIČNOM POSTUPKU I OSTALA SPORNA PITANJA

Priručnik za polaznike/ice

Izrada obrazovnog materijala:

doc. dr. sc. Jadranko Jug,
Vrhovni sud Republike Hrvatske

prof. dr. sc. Aleksandra Maganić,
Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Zagreb, rujan 2022.

Copyright 2022.
Pravosudna akademija

Maksimirска cesta 63, 10 000 Zagreb, Hrvatska
TEL 00385(0)1 2357 626 WEB www.pak.hr

Sadržaj

UVOD	5
I CJELINA	7
OPĆE ODREDBE, ...	8
PRVOSTUPANJSKI I DRUGOSTUPANJSKI POSTUPAK	8
1. OPĆE ODREDBE	8
1.1. Osnovne odredbe	8
1.2. Nadležnost i sastav suda.....	9
1.3. Punomoćnici.....	10
1.4. Podnesci.....	11
1.5. Rokovi i ročišta	11
1.6. Zapisnici	11
1.7. Dostava pismena i razmatranje spisa.....	13
1.8. Troškovi parničnog postupka.....	14
2. PRVOSTUPANJSKI POSTUPAK	14
2.1. Tužba	14
2.2. Prekid postupka.....	15
2.3. Dokazi i izvođenje dokaza	15
2.4. Pripremanje glavne rasprave.....	17
2.5. Glavna rasprava	19
2.6. Presuda	21
3. DRUGOSTUPANJSKI POSTUPAK	21
II CJELINA	24
REVIZIJA, ...	25
SPOR MALE VRIJEDNOSTI I OGLEDNI POSTUPAK	25
4. REVIZIJA	25
4.1. Uvod	25
4.2. Revizija kao revizija po dopuštenju.....	25
4.3. Kriterij probira važnih predmeta.....	27
4.4. Prijedlog za dopuštenje revizije	28
4.5. Revizija	31
4.6. Prijelazne i završne odredbe	34
4.7. Zaključno	34
5. SPOR MALE VRIJEDNOSTI	35
5.1. Uvod	35
5.2. Novine u uređenju sporova male vrijednosti	35

5.3. Prijelazne i završne odredbe	38
5.4. Zaključno	38
6. OGLEDNI POSTUPAK	39
6.1. Uvod	39
6.2. Pojmovno određenje.....	40
6.3. Prvi ogledni postupak	41
6.4. Pokretanje postupka.....	43
6.5. Odluka Vrhovnog suda o dopuštenosti.....	49
6.6. Prekid postupka.....	49
6.7. Sastav Vrhovnog suda RH	50
6.8. Vezujući učinak odluke	50
6.9. Prijelazne i završne odredbe	52
6.10. Zaključno	52
ZAKLJUČNA RAZMATRANJA	54
LITERATURA.....	56

UVOD

Od 1991. godine pa do danas naš osnovni postupovnopravni zakon¹ u građanskoj grani sudovanja noveliran je šesnaest puta.² Nisu sve novele bile opsežne, odnosno nije se uvijek radilo o stvarnoj noveli već samo o ispravku,³ odluci Ustavnog suda Republike Hrvatske (dalje – USRH) koji je ukinuo određene odredbe ZPP-a ili produljio rok odgode prestanka važenja ukinutih odredbi⁴ ili pročišćenom tekstu ZPP-a, odnosno ispravku odredbi ZPP-a. Prave novele ZPP-a su u stvari šest izmjena i dopuna ZPP-a⁵, od kojih su najveće ona iz 2003. godine i novela ZPP-a iz 2019. godine te ova posljednja iz 2022. godine koja je predmet razmatranja u ovome radu.

U nepune tri godine od zadnje novele ZPP-a iz 2019. godine⁶ zakonodavac je ponovno pristupio opsežnoj izmjeni odredbi ZPP-a⁷. Osnovne izmjene u ZID ZPP/19 odnosile su se na određene izmjene o nadležnosti općinskih i trgovačkih sudova, uvođenja elektroničke komunikacije, novine u svezi troškova postupka i načina njihovog obračuna, preinaku tužbe, rješavanja spora mirnim putem, prekid i obustavu postupka, pisana očitovanja stranaka, razloge za žalbu, ispitivanje presude po službenoj dužnosti, dokaze i odlučivanje u žalbenom postupku, novo uređenje revizije, uvođenje oglednog postupka, posebne parnične postupke (posebno postupak u sporovima male vrijednosti i postupak pred trgovačkim sudom) i određene izmjene u svezi europskih parničnih postupaka. Međutim, novela ZPP-a iz 2019. je najveće promjene unijela u pravni institut revizije uvođenjem revizije po dopuštenju te uvođenjem potpuno novog postupka radi rješenja pitanja važnog za jedinstvenu primjenu prava (ogledni postupak) te se kolokvijalno može nazvati „revizijska novela“.

Razlozi zbog kojih je zakonodavac pristupio donošenju nove novele ZPP-a slični su kao i oni koji su bili razlog donošenja ranijih novela. To su prije svega težnja za kvalitetnim uređenjem pravila parničnog postupka uz istovremeno jednako važnu kvalitetnu organizaciju pravosuđa, i da se u okviru provođenja parničnog postupka osigura brzo, kvalitetno i učinkovito ostvarivanje prava svih osoba i poslovnih subjekata na sudsku građanskopravnu zaštitu i time jamči pravna sigurnost.⁸ Zakonodavac je također naveo da nove promjene ZPP-a proizlaze iz potrebe da se u okviru kontinuiranog unaprjeđenja sustava ostvarivanja građanskopravne zaštite

¹ Zakon o parničnom postupku („Narodne novine“, broj 53/91, 91/92, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 2/07 – Odluka USRH, 84/08, 96/08 – Odluka USRH, 123/08 – ispr., 57/11, 148/11 – proč. tekst, 25/13, 89/14 – Odluka USRH, 70/19 i 80/22 – dalje ZPP).

² Ibid.

³ V. Ispravak Zakona o izmjenama i dopunama ZPP-a („Narodne novine“, broj 123/08).

⁴ V. Odluku USHR broj: U-I-1569/2004, U-I-305/2005, U-I-1677/2004, U-I-320/2005, U-I-1702/2004, U-I-464/2006, U-I-1904/2004, U-I-3351/2006 („Narodne novine“, broj 2/07).

⁵ V. Zakon o izmjenama i dopunama ZPP-a („Narodne novine“, broj 117/03 – dalje ZID ZPP/03), Zakon o izmjenama i dopunama ZPP-a („Narodne novine“, broj 84/08 – dalje ZID ZPP/08), Zakon o izmjenama i dopunama ZPP-a („Narodne novine“, broj 57/11 – dalje ZID ZPP/11), Zakon o izmjenama i dopunama ZPP-a („Narodne novine“, broj 25/13 – dalje ZID ZPP/13), Zakon o izmjenama i dopunama ZPP-a („Narodne novine“, broj 70/19 – dalje ZID ZPP/19) i Zakon o izmjenama i dopunama ZPP-a („Narodne novine“, broj 80/22 – dalje ZID ZPP/22).

⁶ ZID ZPP/19 je stupio na snagu 1. rujna 2019. godine, a ZID ZPP/22 je stupio na snagu 19. rujna 2022.

⁷ ZID ZPP/22 sadrži 111. članaka.

⁸ V. Prijedlog ZID ZPP/22 Vlade Republike Hrvatske od 24. ožujka 2022., str. 1.

uređuju pravila parničnog postupka u okviru nacionalnog propisa.⁹ Pored navedenog, zakonodavac se pozvao i na ubrzane procese digitalizacije, pa tako i u segmentu pravosuđa, a na što je posebno utjecalo i nastupanje posebnih okolnosti uslijed pandemije koronavirusa zbog čega je donesen Nacionalni plan oporavka i otpornosti 2021. – 2026. koji obuhvaća reformu „Povećanje učinkovitosti pravosudnog sustava za veće povjerenje građana“ kojom je predviđena reforma parničnog postupka uz ostalo i kroz daljnju digitalizaciju pravosuđa, kao i kroz osnaživanje postojećih te uvođenje novih procesnih instituta u svrhu ubrzanja parničnog postupka. Stoga se prihvaćenim izmjenama nastoji uspostaviti normativni, tehnološki i organizacijski okvir koji će doprinijeti smanjenju broja neriješenih predmeta i skraćivanju trajanja parničnih postupaka te usmjerenu na transparentno i učinkovito upravljanje pravosudnim sustavom.

Novela ZPP/22 uvodi bitne izmjene koje se odnose na uvođenje obveze tonskog snimanja rasprave, nezakonite dokaze, na uređenje postupka spora male vrijednosti kao primarno pisanog postupka, na detaljnije uređenje održavanja ročišta na daljinu, na propisivanje rokova okončanja postupka i donošenja odluka i na sprječavanje mogućnosti donošenja tzv. odluke iznenađenja. Također se ovom novelom završava redefiniranje i unificiranje revizije, a redefinira se i pravni institut oglednog postupka te se vrši usklađivanje s pravnim poretkom Europske unije (dalje – EU) u odnosu na europske parnične postupke.

Svrha je radionice odrediti odgovarajuće odredbe ZPP-a koje su novom novelom promijenjene i koje uvode nove pravne institute ili redefiniraju i mijenjaju postojeće. Također je svrha radionice razumjeti koncept novih izmjena i novih pravnih instituta i kako upotrijebiti dosadašnju sudske praksu, odnosno na koji način će se ubuduće primjenjivati ove izmjene. To se posebno odnosi na obvezno tonsko snimanje rasprave, sastavljanje plana upravljanja postupkom, nezakonite dokaze, tzv. odluku iznenađenja, novi koncept revizije, oglednog postupka i sporove male vrijednosti. Kod toga će polaznici razviti svijest o nužnosti praćenja razvoja i poznavanja ovih pravnih instituta te na temelju toga bolje razumjeti cjelokupnu problematiku i stečena znanja bolje primijeniti u svakodnevnom radu.

Putem predavanja, analize hipotetskih primjera kao i dosadašnje sudske prakse cilj je radionice postići zadane ishode. Radionica je podijeljena na tri cjeline, od kojih se prva odnosi na promjene u dijelu općih odredbi, prvostupanjskog i drugostupanjskog postupka, druga cjelina na redefiniranu reviziju, ogledni postupak i posebne parnične postupke i treća cjelina se odnosi na analizu hipotetskih primjera i sudske prakse. Posebno se napominje da će se u priručniku i radionici obraditi sve izmjene iz ZID ZPP/22 i to prema glavi ZPP-a u kojoj se nalaze, ali s naglaskom na one koje predstavljaju nove pravne institute ili znatnije promjene postojećih.

---

⁹ *Ibid.*

I CJELINA

Doc. dr. sc. Jadranko Jug

OPĆE ODREDBE, PRVOSTUPANJSKI I DRUGOSTUPANJSKI POSTUPAK

1. OPĆE ODREDBE

Novela ZPP-a iz 2022. godine u dijelu ZPP-a koji se odnosi na Opće odredbe neznatnim ili većim dijelom mijenjala je, dodavala ili brisala neke odredbe koje se odnose na sljedeće Glave ZPP-a: Osnovne odredbe, Nadležnost i sastav suda, Punomoćnici, Podnesci, Rokovi i ročišta, Zapisnici, Dostava pismena i razmatranje spisa i Troškovi postupka. Sve promjene u tom dijelu ZPP-a nisu jednako opsežne niti značajne te se može posebno istaknuti promjena koja se odnosi na omogućavanje strankama da se izjasne o pravnim pitanjima spora, odnosno da se odluka suda ne može temeljiti na pravnoj ocjeni spora koja je bitno različita od pravne ocjene o kojoj se u postupku raspravljalio i koju savjesna i brižljiva stranka nije mogla razumno predvidjeti (tzv. odluka iznenadenja).¹⁰ Isto tako velika je novina uvođenje obveznog tonskog snimanja ročišta što će imati utjecaj na provođenje cijelokupnog parničnog postupka, odnosno prvostupanjskog, drugostupanjskog i postupka povodom revizije.

1.1. Osnovne odredbe

Čl. 1. ZID ZPP/22 izmijenjena je odredba čl. 1.a podstavak 1. i 2. ZPP-a koji se odnose na provedbu akata EU, odnosno uskladene su odredbe ZPP-a kojima se osigurava provedba izmijenjenih i novih Uredbi koje se odnose na dostavu u državama članicama sudskih i izvansudskih pismena u građanskim i trgovačkim stvarima te na suradnju između sudova država članica u izvođenju dokaza u građanskim iili trgovačkim stvarima.

Za razliku od tehničkog usklađenja u vezi provedbi akta EU koji se osiguravaju u ZPP-u, slijedeća izmjena Osnovnih odredbi odnosi se na načelo saslušanja stranaka te je prošireno pravo stranke na izjašnjenje i o pravnim pitanjima spora.¹¹ Do sada je sud svakoj stranci trebao omogućiti izjašnjenje o zahtjevima i navodima protivne stranke, a ovom izmjenom mora se svakoj stranci omogućiti izjašnjenje o pravnim pitanjima spora. Radi se dijelom i o dalnjem oživotvorenju načela otvorenog pravosuđenja gdje će se stranke moći izjasniti i o pravnim shvaćanjima suda te o mjerodavnom pravu za bit spora.

Daleko je važnija novina kojom se dodaje novi st. 4. u čl. 5. ZPP-a koji se odnosi na nemogućnost suda temeljiti svoju odluku na pravnoj ocjeni spora koja je bitno različita od pravne ocjene o kojoj se u postupku raspravljalio i koju savjesna i brižljiva stranka nije mogla razumno predvidjeti. Ta odredba je i u direktnoj vezi s odredbom čl. 65. ZID ZPP/22 kojom je dodan čl. 367.a ZPP-a koji određuje postupanje drugostupanjskog suda kad posumnja da je prvostupanjski sud donio tzv.

---

¹⁰ V. čl. 2. ZID ZPP/22.

¹¹ Ibid.

odluku iznenađenja. Prije svega se može zaključiti da se tzv. odluka iznenađenja¹² može donijeti na bilo kojoj razini odlučivanja tijekom trajanja parničnog postupka, odnosno to može biti prvostupanska ili drugostupanska odluka. Čini mi se da je to u hrvatskom pravnom sustavu teško očekivati u revizijskom stadiju postupka jer se prije toga revizija mora dopustiti zbog točno određenog pravnog pitanja. Kod tzv. odluke iznenađenja postavlja se pitanje koji su kriteriji za prosudbu je li riječ o tzv. odluci iznenađenja ili se radi o dopuštenoj intervenciji suda?

Odluka ili presuda iznenađenja bila bi ona koja je zasnovana na činjenicama ili dokazima o kojima strankama nije bila pružena razumna mogućnost da se o njima izjasne ili pak presuda zasnovana na pravnoj ocjeni spora koju savjesna i brižljiva stranka, s obzirom na dosadašnji tijek postupka, nije mogla razumno predvidjeti, a sud prethodno nije pružio razumno mogućnost da se o toj pravnoj ocjeni izjasne.¹³ Dakle, dok god savjesna i brižljiva stranka razumno može predvidjeti pravnu ocjenu spora¹⁴, sudska odluka neće biti odluka iznenađenja. Također ako stranka zbog svojeg propusta ne uloži dužnu pažnju, odnosno nije savjesna i brižljiva u pripremi za spor, onda njoj ide na teret taj propust i opet se ne radi o tzv. odluci iznenađenja.

Ova velika novina u ZID ZPP/22 počiva zapravo na pravu stranke na kontradiktorno raspravljanje, odnosno na pravu da se izjasni o svim bitnim aspektima slučaja i na koji način joj se omogućuje učinkovito sudjelovanje u postupku u kojem se odlučuje o njenim građanskim pravima. To pravo je stoga povezano s pravom na pravično suđenje.¹⁵ Buduća sudska praksa morati će se odrediti o ovoj novini, a za sada se treba osloniti na praksu Europskog suda za ljudska prava (dalje – ESLJP) i odluke u kojima se zauzimalo pravno shvaćanje o tom pitanju.¹⁶ Potrebno je istaknuti da se izmjena koja se odnosi na tzv. odluku iznenađenja primjenjuje i na postupke koji su započeti prije stupanja na snagu ZID ZPP/22, a na temelju čl. 107. st. 2. ZID ZPP/22.

1.2. Nadležnost i sastav suda

---

¹² O tzv. odluci iznenađenja v. više u Bratković, M.; Preinačujuća presuda i presuda iznenađenja, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, 72, (1-2), 2022., str. 673.-705.

¹³ Bratković, *op. cit.*, str. 681.

¹⁴ To bi bilo u svim onim slučajevima gdje primjerice pravna ocjena proizlazi iz jasnih zakonskih odredaba ili iz ustaljene sudske prakse.

¹⁵ V. čl. 6. st. 1. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda („Narodne novine“ – Međunarodni ugovori, broj 18/97, 6/9914/02, 13/03, 9/05, 1/06 i 2/10 – dalje Konvencija).

¹⁶ V. npr. odluku ESLJP *Prikyan i Angelova protiv Bugarske*, od 16. veljače 2006, predmet broj 44624/98 u kojem se radilo o tzv odluci iznenađenja. U toj odluci ESLJP je naveo: „*Preinačujuća presuda Vrhovnog suda presuda je iznenađenja i zato protivna pravu na pravičan postupak. Vrhovni je sud, naime, propustio omogućiti strankama da se izjasne o tome jesu li tuženici stekli vlasništvo stana dosjelošću, što se pokazalo ključnim za konačan ishod postupka, to više što je dvojbeno je li na temelju posebnog propisa došlo do prekida dosjelosti. Savjesnosti i brižljivosti tužitelja pritom nije moguće prigovoriti jer se o dosjelosti tijekom cijelog postupka uopće nije raspravljalo. Osim toga, prigovor dosjelosti nije ni bio jasno istaknut u postupku, a na njega sud ne pazi ex officio, pa je i opravданo da se tužitelji, s obzirom i na to da im potencijalno ne bi išao u prilog, na nj nisu osvratali*“. Također v. odluku ESLJP *Galich protiv Rusije* od 13. svibnja 2008., predmet broj 33307/02, u kojoj je ESLJP naveo: „*Za stranke je bilo teško predvidivo da će žalbeni sud proprio motu smanjiti iznos dosuđenih zateznih kamata. Čak i ako je na to sud bio ovlašten, strankama je bilo uskraćeno pravo da se izjasne o tome je li dosuđeni iznos doista nerazmjeran naravi povrede obvezе, o čemu se tijekom dotadašnjeg postupka uopće nije raspravljalo*“.

U čl. 3. ZID ZPP/22 izvršeno je brisanje čl. 27. ZPP-a s naslovom iznad njega s obzirom na to da je materija međunarodne nadležnosti, u mjeri u kojoj nije uređena pravom Europske unije ili međunarodnim ugovorima, cjelovito i sustavno uređena Zakonom o međunarodnom privatnom pravu.¹⁷ U čl. 4. ZID ZPP/22 izvršeno je nomotehničko usklađenje čl. 34.b. st. 1. toč. 1. ZPP-a, budući da Zakon o trgovačkim društvima¹⁸ više ne poznaje pojam trgovca pojedinca, a u čl. 34.b st. 1. toč. 5. otklonjen je problem određivanja nadležnog prvostupanjskog suda u postupcima u kojima je nad strankom otvoren predstečajni postupak na način da su trgovački sudovi nadležni i za sporove u povodu predstečajnog postupka. U čl. 5. ZID ZPP/22 izmijenjena je odredba čl. 34.d st. 1. toč. 2. ZPP-a te je dodana toč. 3., na način da je precizirana nadležnost Vrhovnog suda Republike Hrvatske (dalje – VSRH) nakon novele ZPP-a iz 2019. na način da VSRH također odlučuje o prijedlogu za dopuštenje revizije te u oglednom postupku radi rješenja pitanja važnog za jedinstvenu primjenu prava. U čl. 6. ZID ZPP/22 izmijenjena je odredba čl. 41. st. 3. ZPP-a te su navedeni slučajevi u kojima VSRH odlučuje u vijeću, a to je povodom prijedloga za dopuštenje revizije i revizije te u oglednom postupku radi rješenja pitanja važnog za jedinstvenu primjenu prava.).

U čl. 7. ZID ZPP/22 izmijenjen je čl. 44. ZPP-a na način da o žalbi uvijek odlučuje tročlano vijeće, osim o žalbi protiv rješenja i o žalbi u sporovima male vrijednosti. Naime čl. 467. st 3. ZPP-a predviđeno je da o žalbi protiv presude u sporovima male vrijednosti odlučuje sudac pojedinac drugostupanjskog suda, stoga je kao suvišan brisan st. 2. dosadašnjeg članka 44. ZPP-a koji propisuje dodatni vrijednosni kriterij za odlučivanje suca pojedinca u žalbenom postupku protiv presude. Zakonodavac je očigledno zaključio da je radi kvalitete i ujednačavanja postupanja drugostupanjskog suda opravdano da o žalbi odlučuje vijeće, a ne sudac pojedinac. U dosadašnjem st 4. čl. 44. ZPP-a koji je postao st. 3. precizirano je da VSRH odlučuje u vijeću od pet sudaca u povodu prijedloga za dopuštenje revizije i protiv rješenja. Navedeno rješenje smatra se opravdanim radi ujednačenja kriterija kod odabira važnih pravnih pitanja o kojima odlučuje VSRH. Brisanjem dosadašnjeg st. 5. čl. 44. ZPP-a osigurava se ujednačenja sudska praksa, neovisno o tome odlučuje li se o reviziji protiv drugostupanjskih rješenja ili presuda. Brisanjem dosadašnjeg st. 6. ovoga članka određeno je da će i VSRH, kad odlučuje o žalbi, odlučivati u sastavu u kojem inače odlučuju žalbeni sudovi.

1.3. Punomoćnici

Čl. 9. ZID ZPP/22 jezično je usklađen čl. 91.a. st. 2. ZPP-a te je u cijelosti izmijenjen čl. 91.a st. 3. ZPP-a koji se odnosi na dokazivanje činjenice položenog pravosudnog ispita kao pretpostavke za podnošenje prijedloga za dopuštenje revizije i revizije od strane stranke ili njenog opunomoćenika koji nije odvjetnik. Novo je rješenje da stranka ili opunomoćenik stranke koji nije odvjetnik uz prijedlog za dopuštenje revizije i reviziju činjenicu položenog pravosudnog ispita dokazuje po

¹⁷ „Narodne novine“, broj 101/17 dalje – ZMPP.

¹⁸ „Narodne novine“, broj 111/93., 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15 i 40/19 – dalje ZTD.

općim pravilima o dokazivanju, uključujući i način koji je bio propisan do ove izmjene.¹⁹

1.4. Podnesci

Sljedeća izmjena koja se odnosi na Opće odredbe ZPP-a vezana je za podneske, točnije za podneske u elektroničkom obliku.²⁰ Novelom ZPP-a iz 2022. izmijenjen je u cijelosti čl. 106.a st. 5. ZPP-a te je proširen krug osoba koje su uvijek dužne podneske podnosit u elektroničkom obliku. Tom izmjenom dodani su novi obveznici podnošenja podnesaka u elektronikom obliku i to punomoćnici iz čl. 434.a ZPP-a,²¹ povjerenici u postupku stečaja potrošača, likvidatori, posebni skrbnici zaposleni u Centru za posebno skrbništvo te fizičke osobe koje obavljaju registriranu djelatnost u sporovima koji se tiču te djelatnosti.

1.5. Rokovi i ročišta

Mogućnost održavanja ročišta na daljinu bila je predviđena u čl. 115. ZPP-a i prije donošenja ZID ZPP/22. Sada je u čl. 11. ZID ZPP/22 redefiniran st. 3. čl. 115. ZPP-a u odnosu na tehnička sredstva i uvjete potrebne za održavanje ročišta na daljinu te su dodani st. 5. i 6. iza st. 4. koji se odnose na obvezno pribavljanje očitovanja stranaka i drugih sudionika koji trebaju sudjelovati na ročištu koje će se održati na daljinu, a prije donošenja odluke suda o održavanju ročišta na daljinu, odnosno da će ministar nadležan za poslove pravosuđa donijeti pravilnik kojim će s detaljnije urediti održavanje ročišta na daljinu. Ovakvo rješenje o pribavljanju prethodnog očitovanja stranaka i drugih sudionika o održavanju ročišta na daljinu od strane suda je dobra i logična dopuna jer bi bilo upitno provoditi održavanje ročišta na daljinu ako bi se stranke primjerice tome protivile. Ministar nadležan za poslove pravosuđa dužan je donijeti pravilnik kojim će s detaljnije urediti održavanje ročišta na daljinu u roku od 60 dana od dana stupanja na snagu ZID ZPP/22.²²

1.6. Zapisnici

Uvođenje obveznog tonskog snimanja ročišta jedna je od bitnih novina ove novele, a što je imalo za posljedicu redefiniranje čitavog niza odredbi o sastavljanju i vođenju zapisnika. Tako se čl. 12. ZID ZPP/22 mijenja čl. 123. ZPP-a o sastavljanju zapisnika, a zbog uvođenja obveznog tonskog snimanja ročišta. Prema novom

---

¹⁹ Sad je samo propisano da su stranka ili njen opunomoćenik iz čl. 91.a st. 2. ZPP-a dužni uz prijedlog za dopuštenje revizije ili reviziju dokazati da imaju položen pravosudni ispit. Stoga je proširena mogućnost dokazivanje te činjenice te nije ograničena samo na prilaganje potvrde ili uvjerenja o položenom pravosudnom ispitnu (što će i dalje zasigurno biti najčešći slučaj bez obzira na ovu izmjenu).

²⁰ V. čl. 10. ZID ZPP/22.

²¹ Radi se o punomoćnicima radnika u parnicama iz radnog odnosa koji su u radnom odnosu u sindikatu čiji je radnik član ili u udruzi sindikata u koju je udružen sindikat čiji je on član te o punomoćnicima poslodavca u istim parnicama koji je u radnom odnosu u udruzi poslodavaca čiji je poslodavac član ili u udruzi poslodavaca više razine u koju je udružena udružena poslodavaca čiji je on član.

²² V. čl. 110. ZID ZPP/22.

koncepciju zapisnik se vodi samo za taksativno pobrojane slučajeve,²³ dok tonska snimka sadrži ostale radnje s ročićima (npr. izjave stranaka, ispitivanje svjedoka i vještaka itd.), osim kod sklapanja sudske nagodbe i radnjama poduzetim izvan ročića ili izvan zgrade suda kad se sastavlja poseban zapisnik, jer se takva ročića u pravilu tonski ne snimaju. Predmetnom izmjenom nastoji se pojednostaviti rad suda i ubrzati tijek ročića uslijed uvođenja tehnologije za snimanje ročića. Zapisnik se nakon sastavljanja ulaže u spis kao posebna isprava ili se pohranjuje elektronički u informacijskom sustavu.

Čl. 13. ZID ZPP/22 izmijenjen je u cijelosti čl. 124. ZPP-a na način da je u st. 1. dodano da zapisnik osim ranije navedenih dijelova treba sadržavati i naznaku o tome da se ročić ili druga radnja tonski snimaju. Stavak 2. je izmijenjen uslijed uvođenja obveznog tonskog snimanja ročića, slijedom čega je brisan sadržaj zapisnika, osim dio da se u zapisnik o glavnoj raspravi unosi je li rasprava bila javna ili je javnost isključena. Naime, novom odredbom čl. 123. ZPP-a taksativno je pobrojano što zapisnik može sadržavati. U čl. 124. st. 3. ZPP-a uređen je način postupanja suda prilikom uzimanja izjava stranaka i umješača te iskaza stranaka, svjedoka i vještaka tako da sud u zapisniku navodi ime i prezime osobe, njeno svojstvo te vremenski interval tonske snimke na kojem je sadržana njena izjava ili iskaz. S obzirom na to da tonska snimka ročića vjerodostojno oslikava tijek cjelokupnog ročića te s obzirom na to da se zapisnici u pravilu sastavljaju na računalu nestala je potreba za tim da se u zapisniku ne smije ništa brisati, dodati ili mijenjati, kao i da prekršena mesta moraju ostati čitljiva slijedom čega je čl. 14. ZID ZPP/22 promijenjen čl. 125. ZPP-a na način da je samo navedeno da se zapisnik mora voditi uredno, a dodatno je normiran način osiguravanja dostupnosti zapisnika strankama i drugim sudionicima na način da će se strankama omogućiti da bez odgode ostvare pristup zapisniku putem informacijskog sustava, dok će se strankama koje nisu uključene u informacijski sustav i drugim sudionicima u postupku dostaviti prijepis zapisnika.

Čl. 15. ZID ZPP/22 u cijelosti je izmijenjen čl. 126. ZPP-a uslijed uvođenja obveznog tonskog snimanja ročića. Tonska snimka ročića najvjerojatnije prikazuje tijek ročića, slijedom čega zapisnik prestaje predstavljati jedini dokaz o tijeku ročića, uslijed čega je prilagođena odredba o izjavljivanju prigovora na sadržaj zapisnika za posebnu kategoriju zapisnika kod kojih se sudska radnja ne snima. Nadalje, čl. 16. ZID ZPP/22 izmijenjen je u cijelosti i čl. 126.a ZPP-a te se st. 1. uvodi obveza tonskog snimanja ročića radi veće transparentnosti rada sudova i skraćivanja trajanja ročića, st. 2. taksativno se navode slučajevi kada se ročića tonski ne snimanju, a st. 3. uređuje se predaja tonske snimke strankama. Stranke će tonske snimke moći preuzimati preko informacijskog sustava, a u slučaju da nemaju pristup tom sustavu, sud će elektronički zapis tonske snimke učiniti dostupnim na odgovarajući način.²⁴ U čl. 17 ZID ZPP/22 mijenja se čl. 126. b. ZPP-a na način da dosadašnji st. 1. ostaje identičan, dok se st. 2. propisuje da će se način pohrane i

²³ O radnjama i izjavama za koje je to izričito propisano zakonom, o izjavama stranaka o priznanju tužbenog zahtjeva, odricanju od tužbenog zahtjeva, odricanju od prava na žalbu, preinaci ili povlačenju tužbe, priznanju ili osporavanju pojedinih činjenica, o predloženim dokazima i odlukama suda donesenim na ročiću

²⁴ Nejasno je koji je to „odgovarajući način“ kojim će se tonske snimke učiniti dostupnim strankama koje nemaju pristup informacijskom sustavu. Vjerojatno će ministar nadležan za poslove pravosuđa odrediti neki od načina dostave tonske snimke ročića (CD, USB stick i sl.).

prijenosa tonske snimke, tehnički uvjeti i način snimanja urediti pravilnikom koji donosi ministar nadležan za poslove pravosuđa. U čl. 126.b st. 3. ZPP-a predviđeno je da će ministar nadležan za poslove pravosuđa odlukom utvrditi jesu li ispunjeni tehnički uvjeti za tonsko snimanje ročišta, a sve u svrhu određivanja pravne osnove za donošenje odluke i propisivanje te obveze ministra nadležnog za poslove pravosuđa u prijelaznim i završnim odredbama.²⁵

U čl. 18. ZID ZPP/22 izmijenjen je čl. 126.c ZPP-a te je propisan odnos zapisnika i tonske snimke, način pozivanja stranaka na sadržaj tonske snimke te primjena odredbi o tonskom snimanju na odgovarajući način i na korištenje audiovizualnih uređaja i tehnološke platforme za komunikaciju na daljinu. U čl. 19. ZID ZPP/22, budući da će se prema novom uređenju sva ročišta tonski snimati, izmijenjen je dosadašnji čl. 127. st. 1. ZPP-a na način da zapisnik potpisuje samo sudac pojedinac, odnosno predsjednik vijeća jer tonska snimka vjerodostojno odražava tijek ročišta. Osim toga, takvim normiranjem pojednostavljuje se potpisivanje i dostava zapisnika, posebice u pogledu ročišta na daljinu, dok su dosadašnji st. 2. do 4. brisani su zbog istih razloga.

Uvođenje obveznog tonskog snimanja ročišta, a što se uglavnom odnosi na iskaze stranaka, svjedoka i vještaka s jedne strane će ubrzati provođenje prvostupanjskog postupka, ali može s druge strane otežati pisanje presude ili odlučivanje povodom žalbe. To iz razloga jer će biti potrebno preslušavati tonsku snimku ili njene dijelove, a što je sasvim drugačije nego kada se vizualno čita spis, odnosno zapisnik s održanog ročišta. Isto se odnosi na odlučivanje o prijedlogu za dopuštenje revizije i reviziji.

1.7. Dostava pismena i razmatranje spisa

Čl. 20. ZID ZPP/22 mijenja se st. 5. čl. 133. ZPP-a te se dodaju novi st. 6. i 7. Izmijenjenim čl. 133. st. 5. ZPP-a proširuje se krug obveznih sudionika elektroničke komunikacije kojima se vrši dostava elektroničkom komunikacijom²⁶ te se uređuje pitanje dalnjih dostava obveznim sudionicima elektroničke komunikacije koji se nisu pravovremeno uključili u elektroničku komunikaciju, što su bili obvezni sukladno čl. 118. st. 3. ZID ZPP/19 učiniti do 1. rujna 2020. Kako bi se sprječile neželjene posljedice koje bi pravnim osobama mogle nastati zbog neuključivanja u elektroničku komunikaciju, ovim se izmjenama propisuje da će se dostava prvog pismena obaviti poštom na adresu navedenu u tužbi (st. 6.), a ako ta dostava ne uspije, dostava će se obaviti na adresu sjedišta te osobe upisane u upisniku samo ako je ta adresa različita od adrese navedene u tužbi. Ako dostava na adresu navedenu u tužbi odnosno adresu sjedišta ne uspije, dostava će se obaviti stavljanjem pismena na e-glasnu ploču sudova (st. 7.). Čl. 21. ZID ZPP/22 brisan je čl. 133.c st. 2. ZPP-a jer fizičke osobe koje obavljaju registriranu djelatnost postaju obvezni sudionici elektroničke komunikacije pa primjenom st. 1. više ne mogu izravno upućivati pismena preporučeno poštom s povratnicom ili na drugi način koji omogućava dokaz o obavljenoj predaji.

---

²⁵ V. čl. 110. ZID ZPP/22

²⁶ Sukladno čl. 10. ZID ZPP/22.

Čl. 22. ZID ZPP/22 brišu se st. 1. i 2. čl. 134.a ZPP-a jer fizičke osobe koje obavljaju registriranu djelatnost postaju obvezni sudionici elektroničke komunikacije. Dosadašnji st. 3. postao je st. 1. te je izmijenjen, jer se dostava pravnoj osobi nad kojom je otvoren stečajni postupak obavlja stečajnom upravitelju kao obveznom sudioniku elektroničke komunikacije. U čl. 23. ZID ZPP/22 brisan je st. 3. čl. 142. ZPP-a jer fizičke osobe koje obavljaju registriranu djelatnost postaju obvezni sudionici elektroničke komunikacije. U čl. 24. ZID ZPP/22, budući da su fizičke osobe koje obavljaju registriranu djelatnost postale obvezni sudionici elektroničke komunikacije sužena je primjena čl. 143.a st. 1. ZPP-a samo na fizičke osobe koje ne obavljaju registriranu djelatnost. Druga rečenica u st. 4. brisana je iz razloga što se dostava javnom bilježniku ili odvjetniku obavlja putem elektroničke komunikacije. U st. 5. izvršeno je samo nomotehničko usklađenje. U čl. 25. ZID ZPP/22 dopunjeno je čl. 143.b st. 1. ZPP-a pozivanjem na čl. 143.a ZPP-a jer policijska uprava osim vođenja evidencije o adresama prebivališta i boravišta građana može izvršiti i zabilježbu izjave stranke da se dostave za nju u sudskim postupcima obavljaju na određenoj adresi ili određenim osobama na određenoj adresi u RH. U čl. 26. ZID ZPP/22 uslijed digitalnog napretka dostavnica se, osim u papirnatom obliku, može potpisati i putem tehničkog uređaja, slijedom čega je dopunjeno je st. 1. čl. 149. ZPP-a.

1.8. Troškovi parničnog postupka

Čl. 26. ZID ZPP/22 u čl. 151. ZPP-a dodan je novi st. 3. kojim je sada propisano da parnične troškove čine i zatezne kamate od dana donošenja odluke kojom je naloženo plaćanje troškova postupka te da o zateznim kamata na iznos parničnih troškova sud odlučuje na zahtjev stranke. Ta odredba je sada *lex specialis* u odnosu na čl. 30. st. 2. Ovršnog zakona²⁷ koji se do sada primjenjivao u ovršnom postupku i na temelju kojeg je ovrhovoditelj mogao i u ovršnom prijedlogu staviti zahtjev za zatezne kamate na dosuđeni trošak i to retroaktivno od dana donošenja odluke u kojoj mu je priznat trošak i bez obzira što zatezne kamate na trošak uopće nije tražio u parničnom postupku. Sada će se zatezna kamata na trošak priznati stranci samo ako ju je zatražila u parničnom postupku.

2. PRVOSTUPANJSKI POSTUPAK

Novela ZPP-a iz 2022. godine u dijelu ZPP-a koji se odnosi na prvostupanjski postupak također je neznatnim ili većim dijelom mijenjala, dodavala ili brisala neke odredbe koje se odnose na sljedeće Glave ZPP-a: Tužba, Prekid postupka, Dokazi i izvođenje dokaza, Pripremanje glavne rasprave, Glavna rasprava i Presuda. Neke promjene su neznatne, a neke značajnije, ali najveću novinu predstavlja uvođenje odredbe o nezakonitim dokazima i planu upravljanja postupkom. Također novinu predstavlja i uvođenje roka za završetak prvostupanjskog parničnog postupka.

2.1. Tužba

²⁷ „Narodne novine“, broj 112/12, 25/13, 93/14, 55/16, 73/17 i 131/20 – dalje OZ).

Prva promjena u koja se odnosi na Glavu ZPP-a Tužba odnosi se na uvođenje roka za završetak postupka pred prvostupanjskim sudom²⁸ te je ovom novelom određeno u novom st. 2. čl. 185. ZPP-a da se postupak pred prvostupanjskim sudom mora okončati u razumnom roku, a svakako kraćem od tri godine od dana podnošenja tužbe, ako u ZPP-u ili drugom zakonu nije drukčije određeno. Radi se o instruktivnom roku koji je uveden analogno ranije uvedenom roku za okončanje parnika iz radnih odnosa²⁹ te se smatra da će to utjecati na brže postupanje i u svim parnicama kao što je to imalo pozitivan učinak na kod parnika iz radnih odnosa. Analogno ovoj odredbi uvedeni su instruktivni rokovi za okončanje postupka u sporovima male vrijednosti, pred drugostupanjskim sudom, povodom prijedloga za dopuštenje revizije i postupka povodom revizije.³⁰

Druga promjena u ovoj glavi ZPP-a odnosi se na zastoj postupka³¹ te su brisani čl. 186.f i čl. 186.g ZPP-a koji su se odnosili na zastoj postupka radi pokušaja mirnog rješenja spora. Navedena odredba o brisanju čl. 186.f i čl. 186.g ZPP-a primjenjuje se na postupke pokrenute prije stupanja na snagu ZID ZPP/22 u kojima, u trenutku stupanja na snagu ZID ZPP/22 ne postoji pravomoćno rješenje o zastaju postupka.

2.2. Prekid postupka

Kod Glave Prekid postupka unesene su dvije izmjene u čl. 30. i 31. ZID ZPP/22. Prva se odnosi na uvođenje dostave sadržaja zahtjeva koji je podnesen Sudu EU uz obavijest koja se dostavlja ministarstvu nadležnom za vanjske poslove jer je praksa pokazala, da iako nadležni sudovi postupaju po toj odredbi, u određenom broju slučajeva ministarstvu nadležnom za vanjske poslove, uz dostavu obavijesti, nije dostavljen i sadržaj samog zahtjeva, što predmetna odredba u osnovi ima za cilj i svrhu. Sad je to propisano radi otklanjanja bilo kakve dvojbe što sadrži obavijest. Drugom izmjenom brisan je čl. 213.a ZPP-a jer je u dovoljnoj mjeri integriran u odredbe koje reguliraju ogledni postupak.

2.3. Dokazi i izvođenje dokaza

Novelom ZPP-a iz 2022. uveden je institut nezakonitog dokaza, odnosno dokaza pribavljenog na nezakoniti način.³² Dodan je potpuno novi čl. 220.a ZPP-a koji u st. 1. određuje da se sudska odluka ne može temeljiti na dokazu pribavljenom na nezakoniti način (nezakonit dokaz), dok u st. 2. odmah određuje iznimku od osnovnog pravila. Iznimka se odnosi na to da sud rješenjem ipak može dopustiti izvođenje nezakonitog dokaza i uzeti u obzir njegov sadržaj, ako ocijeni da je to potrebno kako i se utvrdila odlučna činjenica. Također se u st. 2. čl. 220.a ZPP-a propisuje da će sud prilikom odlučivanja o dopuštenosti dokaza provesti test

²⁸ V. čl. 28. ZID ZPP/22.

²⁹ V. čl. 434. ZPP-a koji je izmijenjen čl. 251. ZID ZPP/03.

³⁰ V. čl. 80., 51., 67. i 68. ZID ZPP/22. O tome v. Bodul, D.; Treba li propisati rokove za završetak sudskog postupka?, Novi informator, broj 6156, Zagreb, 2020., str. 18. – 21.

³¹ V. čl. 29. ZID ZPP/22.

³² V. čl. 32. ZID ZPP/22.

razmjernosti između težine povrede prava zbog izvođenja nezakonitog dokaza te interesa da se u postupku pravilno i potpuno utvrdi činjenično stanje.

Odmah se može primijetiti da je zakonodavac pod pojmom nezakonitog dokaza smatrao dokaz koji je pribavljen na nezakoniti način. Naime, pod pojmom nezakonitog dokaza moglo bi se također podrazumijevati nedopušteno dokazno sredstvo³³ ili nezakonito izvođenje inače dopuštenih dokaza. Ustav RH u čl. 29. st. 4. određuje da se dokazi pribavljeni na nezakoniti način ne mogu uporabiti u sudskom postupku. Stoga se odmah može postaviti pitanje suprotnosti s Ustavom RH odredbe čl. 220.a st. 2. ZPP-a koja relativizira jasnu i određenu odredbu Ustava RH.³⁴ Novela ZPP iz 2022. ne navodi kad bi se barem primjerice radilo o dokazu pribavljenom na nezakonit način, pa se to očigledno ostavlja sudskoj praksi. Dokazi pribavljeni na nezakonit način (nezakoniti dokazi) bili bi oni koji su pribavljeni kaznenim djelom, povredom zakonom utvrđene obveze čuvanja državne, vojne, službene, profesionalne ili poslovne tajne te povredom zakonom utvrđene dužnosti čuvanja tajnosti osobnih podataka. Također bi dokazi pribavljeni na nezakonit način bili oni koji su pribavljeni protuustavnim i protuzakonitim prikupljanjem, obrađivanjem i korištenjem takvih podataka, povredom Ustavom RH i zakonom zajamčene tajnosti dopisivanja i drugih oblika komunikacije te dokazi koji su pribavljeni u ili u vezi s kaznenim postupkom, a koji su prema Zakonu o kaznenom postupku³⁵ kvalificirani kao pribavljeni na nezakoniti način³⁶. U svakom slučaju sud će morati prвtno procijeniti radi li se uopće o dokazu pribavljenom na nezakoniti način, da bi nakon toga mogao eventualno pristupiti testu razmjernosti između dva suprostavljena interesa, ako ocijeni da je to potrebno kako bi s eutvrdila odlučna činjenica.

Dakle, prema Noveli ZPP-a iz 2022. osnovno je pravilo da se sudska odluka ne može temeljiti na dokazu pribavljenom na nezakonit način. Prva pretpostavka da sud ipak uzme u obzir dokaz pribavljen na nezakonit način i rješenjem³⁷ dopusti izvođenje takvog dokaza, je da je to potrebno za utvrđenje odlučne činjenice. Ako se izvođenjem takvog dokaza ne bi utvrdila odlučna činjenica ili bi se ona mogla utvrditi provođenjem drugih dokaza ne bi se moglo dopustiti izvođenje dokaza koji je pribavljen na nezakonit način. Ako bi bila zadovoljena navedena prva pretpostavka sud je dužan provesti test razmjernosti između težine povrede prava izvođenja

³³ Zabrana korištenja dokaznog sredstva može biti apsolutna i relativna. Apsolutno zabranjena dokazna sredstva bila bi ona koja nisu propisana u ZPP-a niti bi njihova primjena proizlazila iz sudske prakse. Isto tako bi se o apsolutnoj zabrani radilo kad bi neko dokazno sredstvo izrijekom bilo zabranjeno (npr. Zakon o parničnom postupku iz 1956. je zabranjivao saslušanje stranaka u parnicama radi smetanja posjeda). Relativne zabrane možemo podijeliti na izravne i posredne zabrane. Relativne izravne bi tako bile npr. zabrana korištenja određenih dokaznih sredstava radi utvrđenja izvjesnih činjenica (činjenice iz postupka mirenja), zabrane koje se izvode iz pravila po kojima se izvjesne činjenice mogu dokazivati samo određenim dokaznim sredstvima (postojanje braka i sl.), dokazne uskrate (zabrana svjedočenja određenih osoba, zabrana odgovora na pojedino pitanje i dr.). Relativne posredne zabrane su npr. zabrana dokazivanja nevažnih činjenica, zabrana dokazivanja sadržaja domaćeg ili stranog prava, zabrana dokazivanja priznatih činjenica, zabrana dokazivanja protivnog kod neoborivih predmijeva i sl.).

³⁴ Tako i Bodul, D.; Još jedna izmjena Zakona o parničnom postupku: što donosi Novela iz 2022., portal IUS – INFO, objavljeno 18. srpnja 2022., str. 15. Ustav RH ne predviđa mogućnost da se zakonom odredi drukčije, odnosno da se dokazi pribavljeni na nezakoniti način ipak mogu uzeti u obzir primjenom testa razmjernosti.

³⁵ „Narodne novine“, broj 152/08, 76/09, 80/11, 121/11, 91/12, 143/12, 56/13, 145/13, 152/14, 70/17, 162/19, 126/19 i 80/22 – dalje ZKP.

³⁶ V. čl. 10. ZKP-a.

³⁷ Protiv tog rješenja nije dopuštena posebna žalba (čl. 220.a. st. 3. ZPP-a).

nezakonitog dokaza u odnosu na interes da se u postupku pravilno i potpuno utvrdi činjenično stanje. Smatram da bi pretežniji interes pravilnog i potpunog utvrđenja činjeničnog stanja zaista trebao biti iznimka i da bi ga trebalo restriktivno tumačiti.³⁸

U svakom slučaju smatram da je dobro što je u ZPP ugrađena odredba o nezakonitim dokazima jer je to odavno propisano Ustavom RH i ZKP-om. Do donošenja Novele ZPP-a iz 2022. u potpunosti se zanemarivala odredba čl. 29. st. 4. Ustav RH te se čak zastupalo stajalište da sudac u parničnom postupku nije ograničen u tome koje će od predloženih dokaza izvesti radi utvrđenja odlučnih činjenica (uključujući i dokaze pribavljene na nezakoniti način). Takav se pristup temeljio na odredbi čl. 220. st. 2. ZPP-a te na činjenici da ZPP nije imao odredbe o nezakonitim dokazima, slijedom čega parnični sudac ima ovlast cijeniti sve dokaze temeljem čl. 8. ZPP-a. Stoga je ova izmjena dobra i potrebna bez obzira na podnormiranost.³⁹

U čl. 33. ZID ZPP/22 brisan je čl. 223.a ZPP-a koji uređuje mogućnost utvrđivanja činjenica u sporovima male vrijednosti po slobodnoj ocjeni jer je ta odredba premještena u Glavu XXX koja se odnosi na postupak u sporovima male vrijednosti.⁴⁰ Obzirom na uvođenje obveznog tonskog snimanja ročišta u čl. 34. ZID ZPP/22 dopunjeno je čl. 224. st. 1. ZPP-a na način da se dokazi izvedeni pred predsjednikom vijeća ili sucem zamoljenog suda, osim što se čitaju i preslušavaju na glavnoj raspravi, a čl. 35. ZID ZPP/22 izbrisane su u čl. 244. st. 3. ZPP-a rječi da će se iskazi suočenih svjedoka unijeti u zapisnik jer se njihovi iskazi tonski snimaju. Iz istih razloga su čl. 36. ZID ZPP/22 u čl. 276. st. 1. i 2. ZPP-a uz riječ „zapisnik“ dodane riječi „tonska snimka“.

2.4. Pripremanje glavne rasprave

Prva promjena u ovoj glavi ZPP-a koja je izvršena Novelom iz 2022. odnosi se na brisanje čl. 277. st. 4. ZPP-a.⁴¹ Brisanom odredbom bilo je predviđeno da u tijeku pripremanja glavne rasprave stranke mogu upućivati podneske u kojima će navesti činjenice koje treba utvrditi te dokaze čije izvođenje predlažu. Ta odredba je prema obrazloženju zakonodavca brisana jer je u cijelosti promijenjen čl. 299.a. ZPP-a kojim stranka u pravilu više ne može dostavljati pisana očitovanja na navode suprotne strane bez odobrenja suda, a nakon što sud zaprili tužbu i odgovor na tužbu.⁴² Međutim, smatram da je potrebno razlikovati podnesak stranke u kojem ona navodi činjenice te dokaze koje predlaže izvesti od podneska kojim se stranka očituje na navode druge strane. Uostalom, svaka stranka može sukladno čl. 299. st. 1. ZPP-a iznositi činjenice na kojima temelji svoje zahtjeve i predlagati dokaze za utvrđivanje iznijetih činjenica sve do završetka pripremnog ročišta.

³⁸ To bi moglo biti npr. u određenim statusnim sporovima, sporovima velike imovinske vrijednosti i sl. Kao pomoć mogla bi poslužiti i sudska praksa u vezi primjene čl. 10. st. 3. ZKP-a. Također bi trebalo uzeti ako je sama stranka pribavila nezakoniti dokaz.

³⁹ O nezakonitim i nedopuštenim dokazima u parničnom postupku v. Dika, M.; O nedopuštenim dokazima u parničnom postupku, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, broj 37. 2016., str. 3. – 32.

⁴⁰ V. čl. 85. ZID ZPP/22 kojim je dodan novi čl. 464.a ZPP-a. Takvo rješenje je preglednije i logičnije od dosadašnjeg.

⁴¹ V. čl. 37. ZID ZPP/22.

⁴² V. čl. 44. ZID ZPP/22.

U čl. 38. ZID ZPP/22 dodaje se u čl. 284. ZPP-a novi st. 5. kojim se propisuje rok za održavanje pripremnog ročišta, a koji iznosi tri mjeseca od primitka odgovora na tužbu, odnosno isteka roka za odgovor na tužbu. Radi se o instruktivnom roku kojim se želi potaknuti simultano rješavanje novih predmeta sa starijim predmetima, a na taj način bi se kod stranaka razvijalo i veće povjerenje u brzo i učinkovito postupanje sudova u razumnom roku. Osim toga, cijela Novela ZPP-a iz 2022. uvodi instruktivne rokove za dovršetak pojedinih dijelova postupka.

Čl. 39. ZID ZPP/22 izvršena je u čl. 291. st. 2. ZPP-a nomotehnička intervencija na način da je sadržaj st. 5. dodavanjem jedne riječi integriran u st. 2., slijedom čega je stavak 5. brisan. Prema tome, sud i nadalje može samo jednom odgoditi pripremno ročište. Stavak 4. je preciziran radi otklanjanja dvojbi vezanih za presumirano povlačenje tužbe, bilo kao kumulacije pretpostavki bilo kao više zasebnih alternativnih pretpostavki. Do ove izmjene čl. 291. st. 4. ZPP-a, gledajući strogo formalno, presumirano povlačenje se nije odnosilo na situaciju kada je s pripremnog ročišta neopravdano izostao samo tužitelj, a tuženik se ne upusti u raspravljanje.⁴³

Čl. 40. ZID ZPP/22 u čl. 292. ZPP-a dodan je novi st. 7., a dosadašnji st. 7. i 8. su brisani. *Ratio* te izmjene je je usklađenje čl. 292. st. 3. ZPP-a kojim je uređeno donošenje rješenja o izvođenju dokaza s donošenjem plana upravljanja postupkom⁴⁴ unutar kojeg bi u slučaju njegovog donošenja bilo uključeno i rješenje o izvođenju dokaza. Slijedom toga je izvršeno brisanje dosadašnjih st. 7. i 8. čl. 292. ZPP-a jer su te odredbe premještene u novi čl. 292.a. ZPP-a kojim je uveden plan upravljanja postupkom.⁴⁵

Čl. 41. ZID ZPP/22 dodaju se novi čl. 292.a i 292.b ZPP-a koji uvode novi procesni institut plana upravljanja postupkom. Zbog bolje preglednosti i sustavnosti dosadašnji st. 7. čl. 292. ZPP-a (zaključenje prethodnog postupka) i st. 8. čl. 292. ZPP-a (zaključenje prethodnog postupka i održavanje glavne rasprave) postali su st. 1. i 2. čl. 292.a. ZPP-a. Plan upravljanja postupkom donosi se na prvom pripremnom ročištu osim ako je na tom ročištu moguće zaključiti prethodni postupak te održati i zaključiti glavnu raspravu (st. 3.). Propisan je sadržaj plana upravljanja postupkom,⁴⁶ kojeg je očigledno svrha bolja koncentracija i predvidivost postupka (st. 4.). U slučaju potrebe održavanja više ročišta u dalnjem tijeku postupka sud u dogовору sa strankama planom upravljanja postupkom mora utvrditi termine svih narednih ročišta (st. 5.). Novi čl. 292.b ZPP-a se nadovezuje na čl. 292.a ZPP-a te propisuje trenutak donošenja plana upravljanja postupkom (prvo ročište u postupku), obvezu suda da se prilikom donošenja plana upravljanja postupkom konzultira s prisutnim strankama, dok u slučaju izostanka stranke s ročišta nema obveze konzultiranja suda s tom strankom oko plana upravljanja postupkom. Nadalje, plan upravljanja postupkom smatra se procesnim rješenjem protiv kojeg nije dopuštena žalba (čl. 278. ZPP-a) te sud uvijek mora strankama omogućiti da se izjasne o njegovim promjenama.

⁴³ Međutim sudska praksa je tumačila tu odredbu sukladno sadašnjem rješenju. V. *infra* bilj. 48.

⁴⁴ V. čl. 41. ZID ZPP/22 kojim se dodaju čl. 292.a i 292.b ZPP-a.

⁴⁵ *Ibid.*

⁴⁶ Sadržaj plana upravljanja postupkom treba osobito sadržavati: sažetak spornih činjeničnih i pravnih pitanja, dokazna sredstva za utvrđivanje spornih činjenica, rok za pribavljanje dokaznih sredstava koja je tek potrebno pribaviti, rok za podnošenje pisanih očitovanja stranaka na navode protivne stranke te nalaz i mišljenje te datum i vrijeme održavanja ročišta za glavnu raspravu.

Iznimno, sud može mijenjati plan upravljanja postupkom bez izjašnjavanja stranka ako takve promjene ne utječu na neki od rokova u postupku.

Novo uvedeni procesni institut plana upravljanja postupkom trebao bi doprinijeti većoj koncentraciji postupka, a time i bržem i učinkovitijem provođenju prvostupanjskog postupka. Dijelom je i do sada to bilo moguće u rješenju suda o izvođenju dokaza, ali planom upravljanja postupkom detaljnije je razrađen cijeli hodogram postupanja tijekom glavne rasprave. Osim toga, kao sadržaj plana upravljanja postupkom propisano je da isti treba osobito sadržavati i sažetak spornih pravnih pitanja, a što je bitno obzirom na zabranu donošenja tzv. odluke iznenađenja.⁴⁷ Posebno će biti bitno da sud nakon donošenja plana upravljanja postupkom ne mijenja nekritički taj plan, odnosno da ga eventualno mijenja i produžuje rokove kada je to opravdano. U praksi će vjerojatno dolaziti do mijenjanja rokova ročišta za glavnu raspravu u slučaju nedolaska svjedoka, kašnjenja s izradom nalaza i mišljenja i sl. Stoga će učinkovitost ovog novog rješenja ovisiti o sucima koji prije svega moraju sami poštivati rokove iz plana upravljanja postupkom, a slijedom toga i osigurati da ga poštuju i same stranke i njihovi punomoćnici.

U čl. 42. ZID ZPP/22 nomotehnički je uređen čl. 293. st. 1. ZPP-a jer se uvođenjem plana upravljanja postupkom daljnja ročišta zakazuju u tom planu, a ne u rješenju o zaključenju prethodnog postupka koje se više niti ne donosi. Također je dodan novi st. 2. u čl. 293. ZPP-a kojim je predviđen rok od šest mjeseci u kojem se mora održati ročište za glavnu raspravu.⁴⁸

2.5. Glavna rasprava

U čl. 43. ZID ZPP izmijenjen je čl. 295. st. 2. ZPP-a kojim je regulirano presumirano povlačenje tužbe na identičan način kao i kod izostanka s pripremnog ročišta. Na taj način je otklonjena pravna praznina koju je do sada sudska praksa tumačila upravo na način kako je promijenjena odredba čl. 295. st. 2. i 291. st. 3. ZPP-a.⁴⁹ Međutim, u čl. 295. ZPP-a dodan je i novi st. 3. koji omogućuje суду da iznimno ne postupi po st. 2. već da doneše meritornu odluku ili da zbog važnih razloga odgodi ročište, no najviše jednom. Takvo novo rješenje dodavanjem st. 3. opravdava se ublažavanjem odredbe o presumiranom povlačenju tužbe u slučajevima kad se postupak već nalazi u fazi glavne rasprave. Također zakonodavac smatra kako je zakonska presumpcija povlačenja tužbe u slučaju pasivnosti i svojevrsna procesna sankcija za neaktivnost, u stadiju glavne rasprave, kad je postupak već pripremljen, a možda i prikupljen dostatni procesni materijal da bi se moglo pristupiti meritornom odlučivanju te da treba omogućiti суду da iznimno, umjesto presumiranog povlačenja, doneše meritornu odluku, ili da, zbog važnih razloga (npr. zbog pribavljanja određenog podatka potrebnog za odlučivanje, a u svjetlu dotadašnje aktivnosti stranaka), odgodi ročište, no najviše jednom.

Čini mi se da se radi o vrlo problematičnom rješenju koje predstavlja iznimku, ali može biti u slučaju izostanka tužitelja na štetu tuženika. Potpuno je neprihvatljivo

⁴⁷ V. čl. . ZID ZPP/22 kojim je između izmijenjen čl. 5. ZPP-a.

⁴⁸ Radi se o istim razlozima za uvođenje tog instruktivnog roka kao i u odnosu na ostale stadije parničnog postupka. V. *supra* bilj. 30.

⁴⁹ V. npr. odluku VSRH broj 1112/19-3 od 26. rujna 2019.

da sud ne donese rješenje o povlačenju tužbe u situaciji neopravdanog izostanka tužitelja i kod neupuštanja tuženika u raspravljanje te da doneše meritornu odluku na štetu tuženika jer na temelju već izvedenih dokaza te stanja spisa smatra da je predmet dovoljno raspravljen. Također su potpuno nejasni kriteriji važnih razloga za odgodu ročišta za glavnu raspravu.

Čl. 44. ZID ZPP/22 u cijelosti je promijenjen čl. 299.a ZPP-a. Novim uređenjem sud može pozvati stranke, nakon što primi tužbu i odgovor na tužbu, a prije održavanja pripremnog ročišta, da se očituju na navode protivne stranke, pritom im određujući rok ne dulji od 30 dana (st. 1.), a ako sud ne pozove stranke, one mogu od strane suda zatražiti odobrenje da podnesu očitovanja (st. 2.). Predviđeno je da će sud odobriti dodatno pisano očitovanje ako smatra da je ono potrebno i da ne dovodi do odugovlačenja postupka, s time da odobrenje suda nije potrebno za očitovanje na nalaz i mišljenje (st. 2.). Zadržano je ranije rješenje da podnesci moraju biti predani суду i protivnoj stranci najkasnije osam dana prije ročišta na kojem se trebaju raspraviti (st. 3.). Svi podnesci zaprimljeni protivno gore navedenom ili protivno planu upravljanja postupkom neće biti uzeti u obzir, osim ako sud ocijeni da je to svrshodno (st. 4 i 5.).

Potpuno je jasna namjera zakonodavca da izmjenom čl. 299.a ZPP-a želi eliminirati nepotrebne i nenajavljenе podneske stranaka kojima se očituju na navode protivne strane. Međutim, takva odredba može izazvati probleme u dijelu prvostupanjskog postupka do održavanja pripremnog ročišta i donošenja plana upravljanja postupkom. Naime, planom upravljanja postupkom, uz očitovanje stranaka o tom planu, može se predvidjeti pravo stranaka na očitovanje druge strane u odnosu na izvedene dokaze u dijelu glavne rasprave. Međutim, za razdoblje prvostupanjskog postupka do održavanja pripremnog ročišta nema plana upravljanja postupkom pa će se tužitelj npr. moći pisano očitovati na navode odgovora na tužbu samo ako ga sud na to pozove ili ako mu to dopusti sud na njegov zahtjev. Stoga bi se u slučaju uskrate tog prava moglo raditi o povredi čl. 5. st. 1. ZPP-a jer je sud dužan svakoj stranci dati mogućnost da se izjasni o zahtjevima i navodima protivne strane. S druge strane, moguće je i da će sudovi linijom manjeg otpora prihvati pisana očitovanja o navodima druge strane na temelju izmijenjenog čl. 299.a st. 5. ZPP-a. Naime, iako pisano očitovanje koje je dostavljeno суду bez poziva ili odobrenja suda ne bi trebalo uzeti u obzir (čl. 299.a st. 4. ZPP-a), iznimno sud to može uzeti u obzir ako to smatra svrshodnim.

U čl. 45., 47. i 48. ZID ZPP/22 izvršene su izmjene odredbi ZPP-a obzirom na uvođenje obveznog tonskog snimanja. Tako je brisan čl. 302. st. 5. ZPP-a kao suvišan jer će odbijena pitanja svjedocima, kao i pitanja na koja je zabranjen odgovor biti sadržana na tonskoj snimci ročišta, a u čl. 312. st. 2. ZPP-a uz riječ „zapisnik“ dodane su riječi „tonska snimka“ te u čl. 315. st. 3. ZPP-a također uz riječ „zapisnik“ dodane su riječi „tonska snimka“.

U čl. 46. ZID ZPP/22 dopunjena je odredba čl. 307. st. 1. ZPP-a koja predviđa situacije u kojima sud može isključiti javnost za cijelu glavnu raspravu ili njezin dio te je sada dodano da to može biti i radi zaštite života i zdravlja ljudi. Potrebu za takvom dopunom potaknule su novonastale okolnosti uzrokovane proglašenjem epidemije bolesti COVID-19 uzrokovane virusom SARS-CoV-2 te će biti primjenjiva na sve

slične slučajeve u kojima zbog određenih okolnosti isključenje javnosti s rasprave može biti opravdano zbog zaštite života i zdravlja ljudi.

2.6. Presuda

Čl. 49. ZID ZPP/22 izmijenjen je čl. 332.a ZPP-a na način da je u st. 1. ublažena obveza suda da mora donijeti presudu bez održavanja rasprave uvijek kada je udovoljeno uvjetima iz čl. 331.b st. 1. toč. 1. i 4. ZPP-a, a nije udovoljeno uvjetima iz čl. 331.b st. 1. toč. 2. i 3. ZPP-a,⁵⁰ na način da sud sada može odlučiti hoće li donijeti presudu bez održavanja rasprave ili će zakazati ročište i nastaviti postupak i provesti daljnje radnje u postupku. Smatram da ta izmjena ide znatno u korist tužitelja koji u dalnjem tijeku postupka može dopuniti svoje činjenične navode i predložiti dokaze koji će potvrditi te činjenice i na koji način u konačnici može uspjeti u postupku. U obrazloženju Prijedloga ZID ZPP/22 kao razlog takve izmjene se navodi da nerijetko iz navoda tužbe proizlazi osnovanost tužbenog zahtjeva, ali nema pretpostavki za donošenje presude zbog ogluhe jer se primjerice visina tužbenog zahtjeva ne može utvrditi bez vještačenja, pa je potrebno zakazati ročište i izvesti dokaze. Međutim, taj primjer se odnosi na donošenje presude zbog ogluhe, i nije usporediv s donošenjem presude bez održavanja rasprave kojom se tužbeni zahtjev odbija kao neosnovan. Stoga ostaje nejasno koji bi to razlozi bili da sud ne doneše presudu bez održavanja rasprave i odbije tužbeni zahtjev te nastavi postupak iako su ispunjene sve pretpostavke za donošenje takve presude.

Također je izmijenjen čl. 332.a st. 2. ZPP-a na način da je proširena mogućnost donošenja presude bez održavanja rasprave i na situaciju kad tuženik podnese odgovor na tužbu iz kojeg je jasno da ne osporava tužbeni zahtjev, ali ga izričito nije priznao. Stoga se sada presuda bez održavanja rasprave kojom se prihvaca tužbeni zahtjev može donijeti kada tuženik u odgovoru na tužbu prizna odlučne činjenice, a ne ospori tužbeni zahtjev ili kad tuženik podnese odgovor na tužbu iz kojeg je jasno da ne osporava tužbeni zahtjev, ali ga izričito nije priznao.

Čl. 50. ZID ZPP/22 dodan je čl. 333.a ZPP-a kojim se uvodi odredba o ukidanju potvrde pravomoćnosti analogno odredbi o ukidanju potvrde ovršnosti iz čl. 36. st. 3. Ovršnog zakona⁵¹. OZ predviđa samo ukidanje potvrde ovršnosti, no ne i pravomoćnosti pa je ovom dopunom otklonjena navedena pravna praznina koja je bila prepuštena analognom tumačenju čl. 36. st. 3. OZ-a.

3. DRUGOSTUPANJSKI POSTUPAK

Novela ZPP iz 2022. dijelom je izvršila i određene promjene u odnosu na drugostupanjski dio parničnog postupka, odnosno u Glavi XXV koja se odnosi na redovne pravne lijekove. Kao najbitnije promjene moglo bi se izdvojiti promjene koje

⁵⁰ Prema prijašnjoj odredbi čl. 332.a st. 1. ZPP-a sud je bio dužan donijeti presudu bez održavanja rasprave kojom se tužbeni zahtjev odbija u situaciji ako tuženik nije podnio odgovor na tužbu u određenom roku, a bili su ispunjeni uvjeti iz čl. 331.b st. 1. toč. 1., 3. i 4. ZPP-a i ako iz činjenica navedenih u tužbi nije proizlazila osnovanost tužbenog zahtjeva.

⁵¹ „Narodne novine“, broj 112/12, 25/13, 93/14, 55/16, 73/17 i 131/20 – dalje OZ.

se tiču uvođenja instruktivnog roka za donošenje odluke povodom žalbe,⁵² preciziranja u kojim granicama postupa drugostupanjski sud kod odlučivanja o žalbi,⁵³ postupanja kada smatra da bi trebao donijeti tzv. odluku iznenađenja⁵⁴ te preciziranja da se na prvostupanska rješenja ne primjenjuju odredbe ZPP-a o zabrani dvostrukog ukidanja (osim smetanja posjeda)⁵⁵. Ostale manje promjene odnose se na usklađivanje određenih odredbi uslijed obveznog tonskog snimanja ročišta.⁵⁶

Tako je čl. 51. ZID ZPP/22 u čl. 348. ZPP-a dodan novi st. 4. kojim se propisuje da je drugostupanjski sud dužan odlučiti o žalbi u razumnom roku, ali svakako u roku kraćem od godine dana od primitka žalbe, ako ZPP-om ili drugim zakonom nije drukčije određeno. Radi se o kontinuitetu uvođenja instruktivnih rokova za dovršetak pojedinih faza parničnog postupka kao i poduzimanja određenih radnji u postupku.⁵⁷ Zakonodavac je očigledno mišljenja da će uvođenje rokova, makar instruktivnih, za dovršetak određenih postupanja suda ili donošenja odluka imati utjecaj na postupanje sudaca te da će cijelokupni panični postupak biti brži i učinkovitiji. Možemo se samo nadati da neće utjecati na kvalitetu sudske odluke i postupanja jer bi se time u potpunosti poništili eventualni pozitivni učinci takvog rješenja.

U čl. 52., 53. i 56. ZID ZPP-a izvršena su usklađenja zbog uvođenja obveznog tonskog snimanja te su dodane riječi „tonska snimka“ u čl. 354. st. 2. toč. 11 ZPP-a na način da može postojati proturječnost između presude i iskaza koji su dio tonske snimke, a u čl. 363. st. 3. ZPP-a također su dodane riječi „tonska snimka“ jer se na sjednici vijeća na koju su pozvane stranke sada po potrebi može preslušati i tonska snimka. Isto tako su u čl. 373.c st. 4. ZPP-a dodane riječi „odnosno preslušati tonske snimke“ jer se sada na glavnoj raspravi pred drugostupanjskim sudom po potrebi može preslušati i tonska snimka.

U čl. 54. ZID ZPP/22 u čl. 365. st. 2. ZPP-a dodana je iza riječi „razloga“ riječ „određeno“ te sada drugostupanjski sud ispituje prvostupansku presudu u granicama razloga određeno navedenih u žalbi, a ne više samo u granicama razloga navedenih u žalbi. Čini mi se da je to dobra izmjena jer drugostupanjski sudovi nakon novele ZPP-a iz 2003., više nemaju ovlast neograničenog ispitivanja žalbe kako je to bilo u sustavu u kojem je primjenjivalo načelo materijalne istine. Razlozi u žalbi stoga moraju biti određeno naznačeni jer se samo tako, poštujući odredbe o stranačkoj dispoziciji i raspravnom načelu, bez povrede prava druge stranke, može pravilno ispitati pobijana odluka i djelotvorno primijeniti pravilo iz čl. 365. st. 2. ZPP-a. Naime, neki drugostupanjski sudovi zapravo ne primjenjuju ovu odredbu čl. 365. st. 2. ZPP-a u dijelu koji se odnosi na „granice žalbenih razloga“ i prelaze okvire koji su im zadani razlozima žalbe, posebno kad ispituju pravilnost primjene materijalnog prava i sami nalaze nepravilnosti na koje nije ukazivao žalitelj niti je na njih prigovarao. Ako krajnji ishod parnice u najvećoj mjeri zavisi od umješnosti, znanja i sposobnosti stranke koja vodi parnicu, tada se to pravilo mora jasnije odraziti i u drugostupanjskom postupku.

⁵² V. čl. 51. ZID ZPP/22.

⁵³ V. čl. 54. ZID ZPP/22.

⁵⁴ V. čl. 55. ZID ZPP/22.

⁵⁵ V. čl. 57. ZID ZPP/22.

⁵⁶ V. čl. 52., 53. i 56. ZID ZPP/22.

⁵⁷ V. *supra* bilj. 28. i 30.

Postupak i razlozi odluke drugostupanjskog suda, u kojem on sam pronalazi ono što žalba ne osporava, može biti i na štetu protivne stranke budući da viši sud ponekad usmjerava protivnika u pravcu koji mu (u eventualnom nastavku) postupka omogućava veće izglede za uspjeh.

Čl. 55. ZID ZPP/22 dodan je novi čl. 367.a ZPP-a kojim se razrađuje postupanje drugostupanjskog suda u slučaju da drugostupanjski sud namjerava donijeti odluku (preinaciti prvostupansku presudu) koja se temelji na pravnoj ocjeni spora koja je bitno različita od pravne ocjene spora o kojoj se u postupku raspravljalio i koju savjesna i brižljiva stranka nije mogla razumno predvidjeti. U takvom slučaju drugostupanjski sud poziva stranke da se izjasne o pravnoj ocjeni na raspravi, sjednici vijeća ili pisanim putem, a stranke se u očitovanju mogu eventualno pozivati na nove činjenice ili predlagati izvođenje novih dokaza ako takva pravna ocjena spora traži utvrđenje novih činjenica i izvođenje novih dokaza. U biti se radi o odredbi koja želi izbjegći donošenje „odluke iznenađenja“ iz čl. 5. st. 3. noveliranog ZPP-a i strankama omogućiti izjašnjenje u smislu čl. 5. st. 2. ZPP-a. Obzirom da je predviđena mogućnost iznošenja novih činjenica i predlaganja izvođenja novih dokaza ako je pravna ocjena spora u bitnoj mjeri promijenjena, u takvim slučajevima bi drugostupanjski sud morao provesti raspravu ili bi ukinuo prvostupansku odluku.⁵⁸ Nejasno je jedino kada će se raditi o tome da je pravna ocjena spora u bitnoj mjeri promijenjena, jer za takav zaključak drugostupanjskog suda nema kriterija koji bi barem primjerice bili navedeni.⁵⁹

U čl. 57. ZID ZPP/22 dodan je novi st. 2. čl. 381. ZPP-a koji unutar odredbi o postupku povodom žalbe jasno isključuje primjenu čl. 366.a st. 1. do 3. ZPP-a koji uređuju postupanje u slučaju ukidanja rješenja po žalbi i mogućnost najviše jednog vraćanja na ponovno suđenje za rješenja kojima se postupak okončava, osim rješenja o smetanju posjeda. Takva izmjena je i formalno potvrdila postupanje sudske prakse jer bi bilo potpuno neprihvatljiva primjena zabrane dvostrukog ukidanja procesnih rješenja kojima se okončava parnični postupak.

---

⁵⁸ V. čl. 395. st. 2. ZPP-a.

⁵⁹ Primjerice radi li se o bitnoj promjeni pravne ocjene spora ako je prvostupanjski sud zaključio da se radi o naknadi štete, a drugostupanjski sud smatra da se radi o stjecanju bez osnove ili o stjecanju prava vlasništva na temelju pravnog posla i stjecanja prava vlasništva temeljem dosjelosti. U svakom slučaju sudska praksa, a posebno VSRH morati će o tom pitanju zauzeti pravna shvaćanja. Mišljenja sam da bi bitna promjena pravne ocjene spora bila u svim onim slučajevima u kojima je zbog toga potrebno utvrditi drukčije odlučne činjenice.

II CJELINA

Prof. dr. sc. Aleksandra Maganić

REVIZIJA, SPOR MALE VRIJEDNOSTI I OGLEDNI POSTUPAK

4. REVIZIJA

4.1. Uvod

Institut revizije je nakon više uzastopnih značajnih izmjena, prema novom uređenju poprimio obilježja izvanrednog pravnog lijeka usmjereno isključivo na ostvarivanje javne funkcije revizije. Naime, za razliku od ranijeg uređenja parničnog postupka⁶⁰ prema kojem je pored revizije iz članka 382. ZPP-a 19 (tzv. revizija po dopuštenju), postojala i revizija iz članka 382.a ZPP-a 19 (tzv. revizija bez dopuštenja), koja se iznimno mogla podnijeti u određenim zakonom taksativno navedenim sporovima,⁶¹ Novom ZPP-a 22 revizija bez dopuštenja je u potpunosti napuštena. U skladu s tim, brisane su odredbe članka 382.a ZPP-a 19. Ova velika novina u promjeni pravca razvoja revizije utjecala je na niz drugih izmjena u dijelu pravnog uređenja revizije.

Novo uređenje revizije (članci 58.-73. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku⁶²) donosi potpunu rekonstrukciju odredbi o reviziji, u dijelu koji se odnosi na kriterije probira važnih predmeta, razloga za izjavljivanje, propisanog sadržaja prijedloga za dopuštenje revizije i revizije, postupka u povodu prijedloga za dopuštenje revizije i revizije te odluka koje će prilikom odlučivanja Vrhovni sud RH donijeti. Zbog toga ćemo u nastavku teksta najprije provesti analizu kriterija probira važnih predmeta, koji su dijelom prošireni, kako bi nakon toga posebno obradili prijedlog za dopuštenje revizije i reviziju te iznijeli zaključne napomene.

4.2. Revizija kao revizija po dopuštenju

Koncept revizije isključivo kao revizije po dopuštenju cilj je koji se želio ostvariti još prethodnom Novom ZPP-a 19. Ipak, zadržavanje kauzalnog kriterija prema kojem je revizija i bez dopuštenja u određenim vrstama sporova bila beziznimno dopuštena već tada je bio svojevrsni kompromis između dvaju koncepata revizije.⁶³

⁶⁰ Zakon o parničnom postupku (Narodne novine, br. 53/91, 91/92, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 2/07, 84/08, 96/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 89/14, 70/19), u dalnjem tekstu: ZPP 19 ili ranije uređenje parničnog postupka.

⁶¹ Iznimno, stranke su mogle podnijeti i reviziju protiv presude donesene u drugom stupnju, bez dopuštenja Vrhovnog suda RH, u sporu o postojanju ugovora o radu, odnosno prestanku radnog odnosa ili radi utvrđenja postojanja radnog odnosa, o utvrđivanju majčinstva ili očinstva, u povodu tužbi za zaštitu od diskriminacije, u povodu tužbi radi objave ispravka informacije (članak 382.a ZPP-a 19).

⁶² Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku (Narodne novine, br. 80/22), u dalnjem tekstu: ZID ZPP-a 22, Novela ZPP-a 22.

⁶³ Tako Bratković ističe da su revizija po dopuštenju i revizija dopuštena *ex lege* međusobno bitno različite ne samo po funkciji nego i po svojem sadržaju, razlozima podnošenja i postupku odlučivanja o njima. Njihovo supostojanje, smatra Bratković pokazuje to i hrvatsko iskustvo s redovnom i

Oba koncepta, dakle i revizija bez dopuštenja i revizija po dopuštenju razvijali su se pod utjecajem komparativnog, prije svega slovenskog zakonodavstva i prakse. Problem velikih brojeva neriješenih revizijskih predmeta koje je Vrhovni sud RH nesporno imao, nastojao se riješiti uvođenjem tzv. dvofaznog modela u kojem se revizija mogla podnijeti tek nakon što bi Vrhovni sud RH dopustio njezino podnošenje. U obrazloženju ovakvog modela revizije prevladavala su pojašnjenja o velikoj opterećenosti Vrhovnog suda RH i ostvarivanju primarno javnog cilja koji revizija ima u vidu ostvarivanja ustavnopravne zadaće Vrhovnog suda RH – osiguranja jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni ili za razvoj prava u sudskoj praksi.

Nasuprot tome, Dika smatra da zadaća Vrhovnog suda RH u odnosu na reviziju nije primarno „javna“ te da Vrhovni sud treba moći osigurati ne samo jedinstvenu primjenu prava, već i **ravnopravnost svih u njegovoj primjeni** (čl. 119. st. 1. Ustava Republike Hrvatske⁶⁴), zbog čega strankama treba priznati pravo da se bore za ostvarivanje te ravnopravnosti *in concreto* pa bi zato i zadaća Vrhovnog suda u bitnome bila ne samo osiguranje apstraktne jedinstvene primjene prava, već i osiguranje ravnopravnosti pravnih subjekata u takvoj primjeni prava u pojedinim slučajevima, dakle i „privatna“. Pored toga, navodno Ustavom postulirana primarno javna funkcija Vrhovnog suda zahtijevala bi da se radi ostvarenja takve funkcije toga suda omogući i posebnim državnim tijelima (državnom odvjetništvu, raznim pravobraniteljima) da odgovarajućim pravnim sredstvima iniciraju posebne postupke pred Vrhovnim sudom radi njezina oživotvorenja. **U suprotnom bi se pristajalo na pravnopolitički kontradiktornu situaciju u kojoj bi ostvarivanje primarno javne funkcije revizije ovisilo isključivo o privatnoj incijativi.**⁶⁵

Prema obrazloženju ZID ZPP-a 22 uz novi članak 382. ZPP-a pretežito javna funkcija znači *da bi u povodu revizije po dopuštenju Vrhovni sud Republike Hrvatske trebao donositi samo odluke važne za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni ili za razvoj prava u sudskoj praksi. U povodu revizije po dopuštenju Vrhovni sud Republike Hrvatske bi, dakle, trebao donositi odluke koje bi u činjenično i pravno istovjetnim predmetima nižim sudovima trebale služiti kao vodilja. Na taj način i ishod budućih sudskih postupaka postaje predvidljiviji, a raste i pravna sigurnost građana. U povodu revizije po dopuštenju Vrhovni sud Republike Hrvatske kontrolira zakonitost odluka nižih sudova samo u predmetima u kojima je reviziju dopustio, i to samo u dijelu u kojem ju je dopustio.*⁶⁶

---

izvanrednom revizijom, moglo bi izazvati konfuziju u svezi s tim kako ih treba sastaviti i kako o njima odlučivati. Prema ovom autoru u nekoj od budućih izmjena ZPP-a reviziju dopuštenu *ex lege* valjalo bi stoga posve napustiti. Bratković, Marko, Revizija po dopuštenju: izazovi i dvojbe u: Novine u parničnom procesnom pravu, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, 2020., str. 187.

⁶⁴ Ustav Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 5/14), u dalnjem tekstu: Ustav RH.

⁶⁵ Dika Mihajlo, Novosti u uređenju parničnog postupka prema Nacrtu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku iz 2022 – opći pregled, u: Modernizacija parničnog procesnog prava, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, 2022., knjiga je u postupku objave.

⁶⁶ Konačan prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku od lipnja 2022, Obrazloženje, str. 39-40. https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2022-06-09/165907/PZE_264.pdf, stanje od 10. rujna 2022.

4.3. Kriterij probira važnih predmeta

S obzirom na to da je brisana odredba o reviziji *ex lege* te da je zadržana samo revizija po dopuštenju iznimno je bilo važno odrediti kriterije probira važnih predmeta. Izmijenjenim člankom 385.a ZPP-a 22 koji se jezično i sadržajno razlikuje od ranijeg uređenja propisano je da će Vrhovni sud Republike Hrvatske dopustiti reviziju ako se u povodu nje može očekivati odluka o pravnom pitanju koje su nižestupanjski sudovi u tom sporu razmatrali, a koje je važno za odluku u sporu i za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni ili za razvoj prava u sudskoj praksi. Sukladno tome, da bi Vrhovni sud RH dopustio reviziju moraju biti ispunjene određene zakonom propisane pretpostavke 1. da se u povodu nje može očekivati odluka **u pravnom pitanju koje su nižestupanjski sudovi u tom sporu (već) razmatrali** te 2. **da je to pitanje važno za odluku u sporu i za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih i njegovoj primjeni ili za razvoj prava u sudskoj praksi.**

Sami kriteriji probira nisu taksativno, već primjerice (egzemplifikativno) navedeni. Tako čl. 385. određuje da će to biti slučaj osobito ako je riječ o pravnom pitanju o kojem odluka drugostupanjskog suda odstupa od prakse Vrhovnog suda RH ili ako je riječ o pravnom pitanju o kojem nema prakse Vrhovnoga suda RH, pogotovo ako praksa viših sudova nije jedinstvena ili ako je riječ o pravnom pitanju o kojem praksa Vrhovnog suda RH nije jedinstvena te ako je o tom pitanju Vrhovni sud RH već zauzeo pravno shvaćanje i presuda se drugostupanjskoga suda temelji na tom shvaćanju, ali bi uvažavajući razloge iznesene tijekom prethodnog prvostupanjskog i žalbenog postupka, zbog promjene u pravnom sustavu uvjetovane novim zakonodavstvom ili međunarodnim sporazumima te odlukom Ustavnog suda RH; Europskog suda za ljudska prava ili Suda Europske unije trebalo preispitati sudsku praksu.

Suštinski riječ je o kriterijima probira koji su već bili ustanovljeni i prema ranijem uređenju. Međutim, novina je da će **Vrhovni sud RH reviziju dopustiti i ako stranka učini vjerojatnim da joj je u prvostupanjskom i drugostupanjskom postupku zbog osobito teških povreda odredaba parničnog postupka ili pogrešne primjene materijalnog prava povrijeđeno kakvo temeljno ljudsko pravo zajamčeno Ustavom Republike Hrvatske i Europskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda**⁶⁷ i da se stranka na te povrede, ako je to bilo moguće, već pozivala u nižestupanjskom postupku. Riječ je o privatnoj funkciji revizije koja se odražava u domeni procesnih prava stranaka zajamčenih Ustavom i Europskom konvencijom.

Obrazloženje Konačnog prijedloga ZID ZPP 22 upozorava da ipak ne bi svaku nezakonitost olako trebalo proglašavati očitom i time pretjerano širiti privatnu funkciju revizije po dopuštenju. Nije svaka nezakonitost ili nepravilnost u radu suda ujedno i povreda temeljnoga ljudskog prava.⁶⁸

Osim toga, novom je odredbom pokrivena i obveza intervencije Vrhovnog suda RH u slučajevima kada bi drugostupanjski sud donio tzv. iznenađujuću odluku

⁶⁷ Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (Narodne novine, MU, br. 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10), u dalnjem tekstu: EK.

⁶⁸ Konačni prijedlog ZID ZPP-a 22, Obrazloženje, str. 40.

(njem. *Überraschungsurteil*)⁶⁹ jer je ona protivna ustavnom i konvencijskom pravu na pravičan postupak. Na povrede temeljnih ljudskih prava koje bi se odnosile na prvostupanjski postupak stranka bi se u načelu trebala pozvati već u žalbi. Zanimljivo je da je rano pozivanje na navedene povrede određeno samim zakonom. U skladu s tim propisano je da bi se stranka na te povrede, ako je to bilo moguće, trebala već pozivati u nižestupanjskom postupku. Dakle, pretpostavlja se rano i proaktivno sudjelovanje stranke u borbi za ostvarivanje njezinih procesnih prava, odnosno uspjeh prijedloga za dopuštenje revizije ovisi i o ranim aktivnostima same stranke. Smatra se da nije ključno kako je podnositelj kvalificirao tu povredu u žalbi, ali mora biti jasno da je i u žalbi i u prijedlogu za dopuštenje revizije riječ o pozivanju na iste okolnosti koje se mogu kvalificirati kao povreda temeljnog ljudskog prava. U vezi s tim što jest, a što nije povreda nekoga temeljnog ljudskog prava podnositelj bi se mogao pozvati na bogatu praksu Ustavnog suda i Europskog suda za ljudska prava. Važno je stoga da odvjetnici budu s njima dobro upoznati i da prate njihov razvoj.⁷⁰

4.4. Prijedlog za dopuštenje revizije

Budući da Vrhovni sud RH o dopuštenosti revizije odlučuje na temelju prijedloga za dopuštenje revizije, za potencijalni uspjeh revizije važno je znati što sve prijedlog treba sadržavati, kome ga treba podnijeti te kakve odluke Vrhovni sud RH može donijeti u povodu podnesenog prijedloga. Neposredno nakon stupanja na snagu Novele ZPP-a 19⁷¹ u praksi je nastao problem kako sastaviti prijedlog za dopuštenje revizije. Već tada je uočeno da je bilo šteta što preciznijim normiranjem sadržaja prijedloga za dopuštenje revizije nije posvećena veća pozornost te da se tek iz zakonskih odredbi raspršenih u zakonu može zaključiti što prijedlog za dopuštenje treba sadržavati.⁷²

4.4.1. Sadržaj prijedloga za dopuštenje revizije

Prigovori koji su upućeni ranijem uređenju sadržaja prijedloga za dopuštenje revizije zakonodavca su potaknuli da na jednom mjestu propiše što sve prijedlog za dopuštenje revizije treba sadržavati. Tako je člankom 387. ZPP-a 22 određeno da prijedlog za dopuštenje revizije, osim podataka koje mora sadržavati svaki podnesak, treba sadržavati: 1) **oznaku presude** protiv koje se podnosi 2) **određeno naznačeno pravno pitanje** iz članka 385.a stavka 1. ovoga Zakona ili određeno naznačeno **temeljno ljudsko pravo** iz članka 385.a stavka 2. ovoga Zakona za koje stranka smatra da joj je u postupku povrijeđeno uz dokaz da je u vezi s tim stranka iscrpila dopušteni pravni put 3) **jasno naznačene razloge zbog kojih stranka smatra da joj Vrhovni sud Republike Hrvatske treba dopustiti reviziju** u smislu

⁶⁹ Opširnije vidi Bratković, Marko, Preinačujuća presuda i presuda iznenadenja, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, Vol. 72, (1-2), 2022., str. 673. – 705.

⁷⁰ Bratković, Marko, Zaštita temeljnih ljudskih sloboda i revizija po dopuštenju, u Modernizacija parničnog procesnog prava, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, 2022., knjiga je u postupku objave.

⁷¹ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku (Narodne novine, br. 70/19), u dalnjem tekstu: ZID ZPP 19, Novela ZPP-a 19 stupio je na snagu 1. rujna 2019.

⁷² Bratković, op. cit. (bilj. 63), str. 190.

članka 385.a stavaka 1. ili 2. ovoga Zakona uz određeno pozivanje na relevantne propise i dijelove sudskih odluka.

Osim toga, prijedlogu za dopuštenje pored dokaza da podnositelj ima svojstva koja su propisana člankom 91.a Zakona⁷³ treba priložiti prvostupanjsku i drugostupanjsku odluku protiv koje se prijedlog za dopuštenje revizije podnosi, žalbu i prema potrebi druge dijelove spisa s jasnim naznakama spornih dijelova na koje se u prijedlogu za dopuštenje revizije stranka poziva. Ako se prijedlog za dopuštenje revizije podnosi zbog različite prakse viših sudova, stranka je uz prijedlog za dopuštenje revizije dužna dostaviti sudske odluke na koje se poziva ili ih određeno naznačiti. Neke od uputa dane su i u obrazloženju Konačnog prijedloga ZID ZPP-a 22. Tako bi svakako trebalo navesti kako su na postavljeno pravno pitanje odgovorili niži sudovi. Sadržajno dublju argumentaciju pravnih stajališta na koje se podnositelj poziva u postavljenom pravnom pitanju treba iznijeti tek u reviziji, naravno ako ona bude dopuštena.

Nadalje, ističe se da je sadržajno ponešto različit prijedlog za dopuštenje revizije u kojem se podnositelj poziva na povredu nekog njegovog temeljnog ljudskog prava. Naime, u tom prijedlogu **podnositelj bi trebao navesti o kakvoj se povredi radi te iznijeti argumente zašto bi Vrhovni sud RH trebao prihvati njegov prijedlog**, zbog koga bi se eventualno mogla podnijeti i (uspjeli) ustavna tužba. U tom slučaju svakako bi korisno bilo da tu povredu prije Ustavnog suda RH već sanira Vrhovni sud RH.

4.4.2. Postupak u povodu prijedloga za dopuštenje revizije

Prijedlog za dopuštenje revizije podnosi se prvostupanjskom суду koji je izrekao presudu **u roku od 30 dana od dostave drugostupanjske presude** (članak 388. stavak 1. ZPP-a 22). Osim ove jezično izmijenjene odredbe, opći je dojam da su odredbe o reviziji sustavnije i preglednije. Kao što su odredbe o sadržaju prijedloga za dopuštenje nastale kao svojevrsna kompilacija odredbi ranijeg uređenja o prijedlogu, tako se postupak u povodu prijedloga za dopuštenje revizije sustavnije i preciznije uredio.

U sadržajnom smislu novina je da će prvostupanjski sud za razliku od ranijeg uređenja Novele ZPP-a 19 nakon primjeka prijedloga za dopuštenje revizije ocjenjivati ne samo pravodobnost, već i potpunost prijedloga. U skladu s tim sudac pojedinac ili predsjednik vijeća prvostupanjskog suda odbacit će **nepravodoban i nepotpun** prijedlog za dopuštenje revizije bez održavanja ročišta i ne pozivajući stranku da ga izmijeni ili dopuni (članak 388. stavak 2. ZPP-a 22). Istovremeno, određeno je i kada se smatra da je prijedlog za dopuštenje revizije nepravodoban ili nepotpun (članak 388. stavci. 3. i 4.). Nepravodoban je ako nije podnesen u propisanom roku (30 dana od dostave drugostupanjske presude), a nepotpun ako se iz njega ne može utvrditi presuda koja se pobija ili ako nije potpisana.

---

⁷³ Prijedlog za dopuštenje revizije i reviziju može podnijeti stranka ili opunomoćenik koji je odvjetnik. Kada stranka ili njezin opunomoćenik (koji nije odvjetnik) podnose prijedlog za dopuštenje revizije dužni su uz prijedlog za dopuštenje revizije ili reviziju podnijeti dokaz o tome da imaju položen pravosudni ispit.

Nakon primitka i ocjene pravodobnosti i potpunosti prijedloga za dopuštenje revizije, sudac pojedinac ili predsjednik vijeća prvostupanjskog suda dostavit će prijedlog protivnoj stranci i umješaču, koji mogu u roku od 30 dana od dostave prijedloga podnijeti tom суду odgovor na prijedlog. Prijedlog i odgovor na prijedlog, ako je podnesen, sudac pojedinac ili predsjednika vijeća prvostupanjskog suda dostavit će Vrhovnom суду RH. Zadržano je pravilo parničnog postupka prema kojem rok za odgovor na pravni lijek nije prekluzivan, što суду omogućuje da i nepravodoban odgovor na prijedlog za dopuštenje ne odbaci, već dostavi Vrhovnom суду RH, koji će ga uzeti u obzir ako je to još uvijek moguće (članak 388. stavci 5., 6 i 7. ZPP-a 22).

4.4.3. Odluke Vrhovnog суда RH u povodu prijedloga za dopuštenje revizije

O prijedlogu za dopuštenje revizije Vrhovni суд RH odlučuje na sjednici vijeća na kojoj je javnost isključena (članak 389. stavak 1. ZPP-a 22). Novina je da **Vrhovni суд RH može, kad ocjeni da je to u interesu javnosti, na sjednicu pozvati stranke i njihove zastupnike**. Međutim, nakon toga odluke će donijeti na sjednici na kojoj je javnosti isključena (članak 389. stavak 2. ZPP-a 22).

Odluke koje Vrhovni суд donosi u povodu prijedloga za dopuštenje revizije uređene su odredbama članka 389.a i 389.b, dok se članak 389.d. odnosi na mogućnost podnošenja pravnog lijeka protiv rješenja donesenog u povodu prijedloga za dopuštenje te rok u kojem je Vrhovni суд RH dužan donijeti odluku o prijedlogu. Sukladno tome; Vrhovni суд RH **odbacit će** nedopušten prijedlog za dopuštenje revizije, a i nepravodoban i nepotpun ako je to propustio učiniti prvostupanjski суд (članak 389.a stavak 1. ZPP-a 22).

Prijedlog za dopuštenje revizije **nedopušten** je ako ga je podnijela osoba koja nije ovlaštena za njegovo podnošenje ili ako osoba koja ga je podnijela nema pravni interes za podnošenje revizije (članak 389.a stavak 2. ZPP-a 22).

Pored toga, Vrhovni суд Republike Hrvatske odbacit će prijedlog za dopuštenje revizije koji uopće ne sadržava pitanje ili povrijeđeno temeljno ljudsko pravo ili jasno naznačene razloge važnosti pitanja u smislu članka 385.a stavka 1. i 2. ovoga Zakona, a i prijedlog za koji ocjeni da u njemu stranka nije učinila vjerojatnim da joj je povrijeđeno temeljno ljudsko pravo u smislu članka 385.a stavka 2. ovoga Zakona ili ako utvrdi da stranka u vezi s povredom temeljnog ljudskog prava na koju se u prijedlogu poziva nije prethodno iscrpila dopušteni pravni put. U rješenju kojim se prijedlog za dopuštenje revizije odbacuje суд će određeno navesti razlog odbacivanja (članak 389.a st. 3. i 4. ZPP-a 22).

Člankom 389.b. propisano je da će Vrhovni суд RH **odbiti prijedlog za dopuštenje revizije ako na temelju onoga što mu je dostavljeno ocjeni da u prijedlogu nije riječ o važnom pravnom pitanju u smislu članka 385.a stavka 1.** U rješenju kojim se prijedlog za dopuštenje revizije odbija суд će određeno navesti razlog odbijanja upućujući, ako je to moguće, na svoju raniju praksu. Iznimno, ako ocijeni da je to u interesu javnosti, суд rješenje može i iscrpnije obrazložiti. Radi se o potpunoj novini, budući da ZPP 19 nije izrijekom uređivao kakvu će odluku donijeti revizijski суд ako pravno pitanje naznačeno u prijedlogu za dopuštenje revizije nije

bilo važno za odluku o sporu ili za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni ili za razvoj prava u sudskej praksi. U takvima slučajevima prijedlog za dopuštenje revizije se odbacivao, iako nije bilo riječ o formalnim nedostacima, već o pitanjima koja su se ticala merituma. U procesnoj doktrini isticalo se da bi *de lege ferenda* svakako bilo bolje da se o formalno urednom prijedlogu za dopuštenje revizije koji ne sadržava pitanje važno za odluku u sporu ili za javnu funkciju donosi (meritorno) rješenje o njegovu odbijanju,⁷⁴ što je novim uređenjem i ostvareno.

U rješenju kojim se revizija dopušta Vrhovni sud Republike Hrvatske navest će u odnosu na koje pravno pitanje ili u odnosu na koju povredu temeljnog ljudskog prava i u odnosu na koji dio odluke dopušta podnošenje revizije. Za ostala će se pravna pitanja i povrede temeljnih ljudskih prava iz prijedloga za dopuštenje revizije uzeti da je prijedlog u odnosu na njih povučen (članak 389.b stavak 3. ZPP-a 22).

U dvofaznom postupku u povodu revizije koji se sastoji od prijedloga za dopuštenje revizije i revizije nije predviđeno osporavanje odluke o prijedlogu za dopuštenje revizije pravnim lijekom. To se pravilo odnosi na sve odluke donesene u povodu prijedloga za dopuštenje – i pozitivne i negativne. Nastojanje da se parnični postupak ubrza određivanjem rokova u kojima se pojedini procesni stadiji trebaju okončati bilo je od utjecaja i na reviziju odnosno prijedlog za dopuštenje revizije. Tako se **odluka o prijedlogu za dopuštenje revizije mora donijeti u roku krećem od šest mjeseci** od primitka prijedloga za dopuštenje revizije na Vrhovnom sudu RH (članak 389.c ZPP-a 22).

4.5. Revizija

Poput prijedloga za dopuštenje revizije i revizija se može analizirati temeljem istih kriterija – sadržaja revizije, postupka koji se provodi i odluka koje Vrhovni sud u povodu revizije donosi.

4.5.1. Sadržaj revizije

Sadržaj revizije propisan je člankom 389.d ZPP-a 22 sukladno kojem revizija, osim podataka koje mora sadržavati svaki podnesak, treba sadržavati: 1) **oznaku presude** protiv koje se podnosi 2) **određeno naznačeno važno pravno pitanje ili temeljno ljudsko pravo zbog kojeg je dopuštena** uz oznaku rješenja Vrhovnog suda Republike Hrvatske kojim je revizija dopuštena 3) **jasno određene razloge zbog kojih stranka smatra da je revizija osnovana** uz određeno pozivanje na relevantne propise i dijelove sudske odluke.

U reviziji se ne mogu iznositi nove činjenice ni prelagati novi dokazi, osim onih koji se odnose na pravna pitanja iz članka 385.a ovoga Zakona zbog kojih se revizija podnosi.

---

⁷⁴ Bratković, op. cit. (bilj. 63), str.196.

U odnosu na prijedlog za dopuštenje revizije, revizija treba biti znatno kompleksnija tako da bi podnositelj ponovno trebao naznačiti pravno pitanje zbog kojeg je revizija dopuštena i iscrpno argumentirati pravna stajališta u vezi s odgovorom na to pitanje.

4.5.2. Postupak u povodu revizije

Postupak u povodu revizije znatno se ne razlikuje od postupka u povodu prijedloga za dopuštenje. Prema članku 389.e ZPP-a 22 i revizija se podnosi sudu koji je donio prvostupanjsku presudu, s tim da će sudac pojedinac ili predsjednik vijeća prvostupanjskog suda odbaciti nepravodobnu i nepotpunu reviziju bez održavanja ročišta i ne pozivajući stranku da je izmijeni ili dopuni. Revizija je nepravodobna ako nije podnesena **u roku od 30 dana od dostave odluke Vrhovnog suda RH o dopuštenosti revizije** (članak 382. stavak 2. ZPP-a 22) a nepotpuna ako se iz nje ne može utvrditi koja se presuda pobija ili ako nije potpisana.

Ako je revizija pravodobna i potpuna, njezin će primjerak sudac pojedinac ili predsjednik vijeća prvostupanjskog suda dostaviti protivnoj stranci i umješaču koji mogu u roku od 30 dana od dostave revizije podnijeti tom sudu odgovor na reviziju. Primjerak odgovora na reviziju prvostupanjski će sud dostaviti podnositelju revizije. Nakon primitka odgovora na reviziju, odnosno nakon isteka roka za odgovor na reviziju, prvostupanjski će sud dostaviti reviziju i odgovor na reviziju, ako je podnesen, Vrhovnom суду Republike Hrvatske zajedno sa spisom. Nepravodobno podnesen odgovor na reviziju neće se odbaciti, već će se dostaviti Vrhovnom суду Republike Hrvatske koji će ga uzeti u obzir ako je to još moguće.

Novina na koju smo već upozorili prilikom analize prijedloga za dopuštenje revizije je da Vrhovni sud može, kad ocijeni da je o interesu javnosti sjednicu vijeća održati javno, te na nju pozvati stranke i njihove zastupnike. Međutim, neovisno o tome, Vrhovni sud RH odluke donosi na sjednici vijeća s koje je javnost isključena (članak 389. ZPP-a 22).

Novo uređenje donosi i neke promjene u pogledu sastava Vrhovnog suda RH kada odlučuje o pojedinim pitanjima. Sukladno tome, ako vijeće ocijeni da bi svojom odlukom odstupilo od ustaljene prakse ili odluke proširenog vijeća Vrhovnog suda Republike Hrvatske ili da praksa Vrhovnog suda Republike Hrvatske u vezi s pravnim pitanjem o kojem odlučuje nije jedinstvena, odluku će prepustiti proširenom vijeću od trinaest sudaca Vrhovnog suda Republike Hrvatske (članak 390. stavak 2. ZPP-a).

Naime, jedna od kriterija probira važnih predmeta iz članka 385.a ZPP-a 22 jest da je riječ o pravnom pitanju o kojem pravna praksa Vrhovnog suda RH nije jedinstvena. Čini se dosta problematičnim da Vrhovni sud RH, koji treba osigurati jedinstvenu primjenu prava i ravноправnosti svih, odlukama koje donosi bude uzrok pravne nesigurnosti. Kako bi se ta štetna praksa otklonila, ideja je da u situacijama kada Vrhovni sud RH želi odstupiti od svoje ranije prakse ili odluke proširenog vijeća ili u slučajevima kada je praksa samog Vrhovnog suda RH nejedinstvena da se odluka prepusti proširenom vijeću od trinaest sudaca Vrhovnog suda RH. Kako Građanski odjel Vrhovnog suda RH broji 23 suca, riječ je o natpolovičnoj većini Građanskog odjela Vrhovnog suda RH.

Vrhovni sud RH odluku o reviziji dužan je donijeti u razumnom roku, a svakako u roku kraćem od dvije godine od dana primitka revizije (članak 390. stavak 3. ZPP-a 22).

4.5.3. Odluke Vrhovnog suda RH u povodu revizije

U izmijenjenom članku 391. propisano je koje odluke donosi Vrhovni sud Republike Hrvatske u povodu revizije. Vrhovni sud **odbacit će nedopuštenu reviziju** bez održavanja ročišta ne pozivajući stranku da je izmijeni ili dopuni, kao i **nepravodobnu i nepotpunu** reviziju ako je to propustio učiniti prvostupanjski sud.

Revizija je nedopuštena:

- 1) ako ju je podnijela osoba koja nije ovlaštena za njezino podnošenje,
- 2) ako osoba koja ju je podnijela nema pravni interes za njezino podnošenje ili
- 3) ako se odrekla prava na njezino podnošenje nakon što je dopuštena,
- 4) ako prethodno nije donešeno rješenje kojim je dopuštena ili
- 5) ako revizija nije podnesena zbog pitanja iz članka 385.a ovoga Zakona zbog kojeg je dopuštena (članak 391. stavak 2. ZPP).

Vrhovni sud Republike Hrvatske u povodu revizije ispituje pobijanu presudu samo u dijelu u kojem je revizija dopuštena i samo zbog pitanja zbog kojeg je dopuštena. Ako Vrhovni sud Republike Hrvatske utvrdi da stranka nije prethodno iscrpila dopušteni pravni put ili da revizija ne sadrži razloge podnošenja odbacit će podnesenu reviziju (članak 391. stavci 3-5. ZPP-a 22).

Kada Vrhovni sud RH odlučuje o osnovanosti revizije ovlašten je:

- 1) odbiti reviziju;
- 2) prihvati reviziju i preinačiti pobijanu presudu, ali ne i na štetu stranke koja je podnijela reviziju ako je samo ona podnijela reviziju;
- 3) prihvati reviziju, ukinuti drugostupanjsku (i prvostupanjsku) presudu i predmet vratiti na ponovno suđenje i
- 4) prihvati reviziju, ukinuti drugostupanjsku (i prvostupanjsku) presudu i odbaciti tužbu (članak 391. stavak 6. i 7. ZPP-a 22).

U izmijenjenom članku 399. upućeno je na odgovarajuću primjenu pojedinih odredaba o žalbi. Pored toga, izrijekom propisano ako stranka odustane od prijedloga za dopuštenje revizije, odnosno revizije, da će to rješenjem utvrditi predsjednik vijeća Vrhovnog suda RH, odnosno sudac pojedinac ili predsjednik vijeća prvostupanjskog suda.

Izmijenjen je i članak 400 ranijeg uređenja ZPP-a 19 kojim je propisano jedinstveno uređenje za sva rješenja donesena u parničnom postupku kojima se postupak pravomoćno završava. U skladu s tim, stranke mogu podnijeti reviziju i protiv rješenja drugostupanjskog suda kojim je postupak pravomoćno završen (ne samo o „predmetu spora“), pod uvjetom da je Vrhovni sud Republike Hrvatske dopustio podnošenje revizije. Na taj način određeno je da se i na rješenja odnosi novi režim revizije po dopuštenju. Treba istaći da za javnu funkciju revizije nije odlučna

vrsta odluke protiv koje se prijedlog za dopuštenje revizije i revizija podnose. U revizijskom postupku protiv rješenja na odgovarajući se način primjenjuju odredbe ovoga Zakona o prijedlogu za dopuštenje revizije i reviziji protiv presude.

4.6. Prijelazne i završne odredbe

Člankom 107. st. 1. ZID ZPP 22 propisano je osnovno pravilo prema kojem će se postupci koji su pokrenuti prije stupanja na snagu ZID ZPP-a 22 dovršiti primjenom odredbi ZPP-a 19 (Narodne novine, br. 53/91, 91/92, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 2/07, 84/08, 96/08 – Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, 123/08, 57/11, 148/11 – pročišćeni tekst, 25/13, 89/14 – Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske i 70/19),

Međutim, člankom 107. stavkom 5. ZID ZPP-a 22 propisano je stupanje na snagu novog uređenja revizije (odredbe članka 58. do 73.) na sve postupke u tijeku u kojima do stupanja na snagu ZID ZPP-a 22 (19. srpnja 2022.) nije donesena drugostupanska odluka. U nomotehničkom smislu, to je bila uobičajena praksa i nekih ranijih izmjena i dopuna Zakona o parničnom postupku.⁷⁵

Osim toga, od stupanja na snagu ZID ZPP-a 22 na reviziju propisanu posebnim zakonima primjenjivat će se odredbe novog zakonskog uređenja o prijedlogu za dopuštenje revizije i reviziji (članak 107. stavak. 6. ZID ZPP-a 22).

4.7. Zaključno

Novo uređenje revizije prema ZID ZPP-a 22 možemo nazvati i potpunom rekonstrukcijom instituta revizije u parničnom postupku u Hrvatskoj. Opći dojam je vrlo pozitivan – u smislu preglednosti i jasnoće zakonskog teksta i njegove usklađenosti. Brojne izmjene i dopune revizije koje su mijenjale pravac njezina razvoja utjecale se i na komplikiranost i nejasnoću zakonskog teksta. To je sada svakako otklonjeno.

Konceptualne izmjene kojima je revizija po dopuštenju smještena u središte pozornosti, kao isključivi tip revizije te njezina navodno isključivo (javna) funkcija donekle su ipak ublaženi mogućošću stranke da se u reviziji pozove i na privatnu funkciju koju bi revizija trebala imati - u slučajevima kada zbog osobito teških povreda odredaba parničnog postupka ili pogrešne primjene materijalnog prava bude povrijeđeno kakvo njihovo temeljno ljudsko pravo zajamčeno Ustavom RH ili Europskom konvencijom. Hoće li se i kako ovaj aspekt revizije razvijati u praksi Vrhovnog suda RH ostaje neizvjesno. Međutim, dobro je da je mogućnost otklanjanja takvih evidentnih povreda ostavljena Vrhovnom суду RH i prije nego što stranke podnesu ustavnu tužbu, čime bi se strankama mogla osigurati djelotvornija pravna zaštita.

Konačno, između brojnih manjih poboljšica instituta revizije, veliko je osvježenje spoznaja da će se uvođenjem proširenog vijeća Vrhovnog suda RH od

---

⁷⁵ Članak 117. stavak 4. prijelaznih i završnih odredbi ZID ZPP-a 19.

trinaest sudaca, koje bi trebalo odluke donositi kada Vrhovni sud namjerava odstupiti od svoje ranije prakse ili kada treba otkloniti nejedinstvenosti u pravnim shvaćanjima samog Vrhovnog suda RH, ukloniti postojeći bedemi pravne nesigurnosti koji Hrvatskoj nisu strani.

5. SPOR MALE VRIJEDNOSTI

5.1. Uvod

Jedna od temeljnih ideja novog uređenja svakako jest povećati djelotvornost parničnog postupka. U skladu s tim navedeno je da se u postupcima male vrijednosti dokazivanje u najvećoj mjeri provodi uvidom u isprave, a tek iznimno saslušanjem stranaka ili svjedoka. U ovoj vrsti postupaka ročište se planira održavati samo iznimno, što bi trebalo utjecati na brže rješavanje predmeta, smanjenje troškova postupka te u cijelini na učinkovitiji rad sudova.⁷⁶ Treba očekivati da bi nove odredbe o sporovima male vrijednosti trebale donijeti promjene u njihovoј strukturi i metodama koje će se u njihovom rješavanju primjenjivati. S obzirom na to da Novela ZPP-a 22 propisuje rokove za okončanje postupka na pojedinoj instanci suđenja, određen je i rok u kojem se treba okončati spor male vrijednosti te donijeti odluku o žalbi. Osim ključnih promjena u tijeku postupka, treba istaći i premještanje odredbi o utvrđivanju činjenica po slobodnoj ocjeni, kao i manje nomotehničke dorade i usklađenja,

5.2. Novine u uređenju sporova male vrijednosti

5.2.1. Rokovi

U obrazloženju odredbe članka 80. ZID ZPP-a 22 kojom je izmijenjen članak 461. navedeno je da više ne postoji razlika između viših i nižih prvostupanjskih sudova, zbog čega je tu odredbu trebalo brisati. Istovremeno, odredba je iskorištena kako bi se odredio rok u kojem spor male vrijednosti pred prvostupanjskim sudom treba biti okončan.

Člankom 461. ZPP-a 22 propisano je da se u sporovima male vrijednosti postupak pred prvostupanjskim sudom mora okončati u razumnom roku, a svakako **u roku kraćem od godine dana od podnošenja tužbe**. U obrazloženju ove novine navodi se *da je ranijim izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku zakonodavac u Zakon o parničnom postupku unio instruktivne rokove o postupanju u parnicama iz radnih odnosa. Ocenjuje se da je navedeno rješenje znatno ubrzalo postupanje u navedenim parnicama te se razabire da je predmetna zakonska intervencija bila odgovarajuća te da je polučila kvalitetne pomake u brzini postupanja. Slijedom navedenog, smatra se opravdanom implementacija istovrsne odredbe i za ostale parnične postupke, kao i za sporove male vrijednosti, pritom uvažavajući specifičnosti određene drugim zakonom. Navedenom intervencijom ustrajalo bi se kod konzistentnosti i dosljednosti zakonskih rješenja te bi se strankama omogućilo*

⁷⁶ Konačan prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku od lipnja 2022., Razlozi zbog kojih se zakon donosi i pitanja koja se njime uređuju, str. 28.

*kvalitetnije i brže ostvarivanje njihovih Ustavom i zakonom zajamčenih prava, posebice u manje složenim predmetima.*⁷⁷

Osim toga, i članak 467. ZPP-a 22 određuje da je u postupku u sporovima male vrijednosti drugostupanjski sud dužan odlučiti o žalbi u razumnom roku, a svakako u roku kraćem od šest mjeseci od primitka žalbe na drugostupanjskom sudu.

Cijeneći napore zakonodavca da strankama u parničnom postupku osigura djelotvornu pravnu zaštitu, ipak nije jasno što će se dogoditi ako do okončanja prvostupanjskog postupka ili do donošenja odluke o žalbi u drugostupanjskom postupku ne dođe u zakonom predviđenom vremenu, odnosno kakve će to imati implikacije za stranke i sudove. Isto tako pozivanje zakonodavca na rokove propisane u nekim drugim posebnim parničnim postupcima i rezultatima koji su u njima ostvareni nije garant da će do tako navodno učinkovitim rezultata doći u općoj parničnoj proceduri ili drugim posebnim parničnim postupcima. Hrvatska do sada u pravilu nije uspjela ostvariti viši stupanj djelotvornosti parničnog postupka propisivanjem rokova, jer se općenito smatra da su oni nerealno određeni. Bit će zanimljivo na temelju konkretnih pokazatelja pratiti očekivanu brzinu rješavanja sporova u parničnim postupcima, ali i sporova male vrijednosti te kakve će se mjere poduzeti ako se zamišljeni vremenski okviri ne budu poštivali.

5.2.2. Tijek postupka

Osnovno pravilo je da se u sporovima male vrijednosti tužba uvijek dostavlja tuženiku na odgovor (članak 461.a stavak 1. ZPP-a 22). Osim toga, u sporovima male vrijednosti stranke su dužne najkasnije u tužbi i odgovoru na tužbu iznijeti sve činjenice na kojima temelje svoje zahtjeve i predložiti dokaze potrebne za utvrđivanje iznesenih činjenica (članak 461.a st. 2. ZPP-a 22). Oba pravila postojala su i prema ranijem uređenju, s tim da je odredba kojom se utvrđuju dužnosti stranaka korigirana u pogledu izraza koje koristi (umjesto *iznijetih činjenica* koristi se prikladniji izraz *iznesenih činjenica*).

Velika promjena u sporu male vrijednosti jest da će se taj postupak ubuduće u pravilu organizirati kao **pisani postupak** (čl. 461.a stavak 3. ZPP-a 22). Ono što se čini problematičnim jest da nisu propisana pravila na koji način će se taj pisani postupak operacionalizirati. Primjerice, pravilima postupaka pred trgovačkim sudovima propisan je način podnošenja pisanih iskaza (članak 492.c ZPP-a 22) iako se ona navodno u praksi ne primjenjuju ili vrlo rijetko primjenjuju.

Sud ročište ipak može održati ako smatra da je to potrebno radi provođenja dokaznog postupka ili ako barem jedna od stranaka podnese takav obrazloženi prijedlog. Dvije su dakle mogućnosti za održavanje ročišta – jedna je da sud može dokazni postupak provesti ako smatra da mu primjerice isprave koje su priložene ili drugi dokazi ne daju dovoljno informacija za donošenje odluke u pisanom postupku. To ujedno znači da bi sudovi spor male vrijednosti trebali nastojati organizirati kao pisani postupak te doista iznimno koristiti mogućnost održavanja ročišta u sporovima male vrijednosti.

---

⁷⁷ Obrazloženje Konačnog prijedloga ZID ZPP 22, str. 45.

Druga mogućnost održavanja ročišta određena je obrazloženim prijedlogom (barem jedne) stranke u postupku. Ipak, sud može odbiti prijedlog stranke za održavanje ročišta ako smatra, s obzirom na okolnosti slučaja, da se pravično vođenje postupka može osigurati i bez održavanje ročišta. Protiv rješenja kojim se odbija prijedlog stranke za održavanje ročišta nije dopuštena posebna žalba. U skladu s iznesenim čini se da će se sud u odluci o održavanju ročišta na prijedlog stranke rukovoditi primarno kriterijem pravičnog vođenja postupka.

Pravila o pisanim postupku impostirana su prethodnom Novelom ZPP-a 19 i u postupku pred trgovačkim sudovima. Međutim, unatoč tome što odredbe o postupku pred trgovačkim sudovima izrijekom ne propisuju pisani postupak kao obvezu, uneseno je niz elemenata kojima se nastoji potaknuti donošenje odluka u pisanim postupku. Tako je propisano da će se u postupku pred trgovačkim sudovima odlučne činjenice utvrđivati na temelju isprava (članak 492.a o pisanim dokazu), omogućena je primjena pisanih stručnih mišljenja (članak 492.b) i operacionalizirana su pravila o pisanim iskazima (čl. 492.c). Ova tendencija ukazuje da se očekuje da bi u gospodarski važnim stvarima (postupci pred trgovačkim sudovima) i stvarima manje vrijednosti (sporovi male vrijednosti) sudovi trebali odluke donositi u pravilu na temelju isprava i organizirati ih kao pisane postupke, sa svrhom ubrzanja njihova rješavanja.

S obzirom na to da se spor male vrijednosti treba u pravilu organizirati kao pisani postupak, izostaje primjena odredba o ročištu za objavu presude iz članka 385. stavaka 6. do 12. Zakona. Zbog toga će sud presudu u pisanim postupcima strankama i umješaćima dostaviti prema odredbama ZPP-a o dostavi pismena (članak 461.a stavak 5. ZPP-a 22).

5.2.3. Utvrđivanje činjenica po slobodnoj ocjeni

Osim nekih nomotehničkih i strukturalnih usklađenja u odredbama o sporovima male vrijednosti, koje su nastale kao nužna korekcija zakonskih izmjena, novina je članak 464.a koji se dodaje iza članka 464. ZPP-a 22. Riječ je o odredbi kojom se sudu omogućava primjena pravila o utvrđivanju činjenica po slobodnoj ocjeni u sporovima male vrijednosti. Naime, članak 223.a ZPP-a 19 koji se ovom izmjenom briše propisivao je da u sporovima čija vrijednost predmeta spora u postupku pred općinskim sudovima ne prelazi 10.000,00 kuna, a u postupku pred trgovačkim sudovima 50.000,00 kuna sud može, ako ocijeni da bi utvrđivanje činjenica važnih za rješenje spora moglo biti povezano s nerazmernim teškoćama i troškovima, o postojanju tih činjenica zaključiti po slobodnoj ocjeni uzimajući u obzir isprave koje su stranke priložile te njihove iskaze ako je sud izveo dokaz saslušanjem stranaka (članak 264.).

Osim što je evidentno da je riječ o sporovima male vrijednosti sukladno odredbi članka 458. (10.000,00 kuna) i članka 502. stavka 1. (50.000,00 kuna), ovo pravilo sudovima omogućava fleksibilizaciju pravila o stupnju dokazivanja u sporovima male vrijednosti. Zbog toga je pravo mjesto ovoj odredbi upravo u odredbama o sporovima male vrijednosti. Nova odredba članka 464.a je i nomotehnički dorađena.

5.3. Prijelazne i završne odredbe

Člankom 107. st. 1. ZID ZPP 22 propisano je osnovno pravilo prema kojem će se postupci koji su pokrenuti prije stupanja na snagu ZID ZPP-a 22⁷⁸ dovršiti primjenom odredbi ZPP-a 19 (Narodne novine, br. 53/91, 91/92, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 2/07, 84/08, 96/08 – Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, 123/08, 57/11, 148/11 – pročišćeni tekst, 25/13, 89/14 – Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske i 70/19), dopunjeno je posebnim odredbama koje se odnose na pojedine izmjene i dopune u sporovima male vrijednosti.

Tako članak 107. stavak 2. ZID ZPP-a 22 određuje da iznimno od odredbe stavka 1. ovoga članka, odredbe članaka 2., 5. do 7., 10., 11., 17., 20. do 27., 31., 33., 46., 49., 50., 54., 55., 57., 74. do 76., 78., 79., 84., 85. i 88. ovoga Zakona primjenjuju se na postupke pokrenute prije stupanja na snagu ovoga Zakona. S obzirom na to da su time obuhvaćeni članci 84. i 85. koji se odnose na sporove male vrijednosti, te su izmjene obuhvaćene ovim pravilom.

U članku 84. ZID ZPP 22 radi se o svojevrsnoj nomotehničkoj i jezičnoj doradi kojom se mijenja izraz „tužbeni zahtjev“ izrazom „tužba.“ Kako se navedeno pravilo odnosi na preinaku tužbe u sporovima male vrijednosti uslijed koje vrijednost predmeta spora prelazi svotu od 10.000,00 kuna, izraz tužba u korigiranoj zakonskoj odredbi članka 464. ZPP-a 22 primjenjivat će se i u sporovima male vrijednosti koji su pokrenuti i prije stupanja na snagu ZID ZPP 22 (19. srpnja 2022.).

Citirana odredba odnosi se i na čl. 85. ZID ZPP-a 22 kojim se dodaje novi članak 464.a o utvrđivanju činjenica po slobodnoj ocjeni dokaza, tj. brisana i nomotehnički dorađena inačica članka 223.a ranijeg zakonskog uređenja. Sukladno tome, i ova će se izmjena primjenjivati u sporovima male vrijednosti koji su pokrenuti prije stupanja na snagu ZID ZPP-a 22. U obje odredbe (člancima 84. i 85.) radi se o izmjenama koje su nomotehničke i jezične naravi, te kao takve ne predstavljaju značajniju zapreku da ih se (korigirane ili novonastale) primjenjuje u postupcima koji su pokrenuti prije novog uređenja parničnog postupka.

Konačno, članak 107. stavak 4. ZID ZPP 22 propisuje da iznimno od odredbe stavka 1. ovoga članka, nakon donošenja odluke iz članka 17. ovoga Zakona, odredbe članaka 12. do 16., 18., 19., 34. do 36., 45., 47., 48., 52., 53., 56. i 83. ovoga Zakona primjenjivat će se na postupke u tijeku. Riječ je o odredbama koje će se primjenjivati na sve postupke u tijeku kad ministar nadležan za poslove pravosuđa doneće odluku o ispunjavanju tehničkih uvjeta za tonsko snimanje ročišta na općinskim sudovima, županijskim sudovima i Visokom trgovačkom sudu Republike Hrvatske. Jedna od tih odredbi je i članak 83. ZID ZPP 22 kojom je brisan članak 463. ranijeg uređenja. Brisana odredba odnosila se na zapisnik o ročištu, jer je uvođenjem obveznog tonskog snimanja ročišta nestala potreba za razlikovanjem zapisnika u sporovima male vrijednosti od općeg uređenja i taksativno navedeno što se unosi u zapisnik (članak 13. ZID ZPP-a, odnosno novi izmijenjeni članak 124.).

5.4. Zaključno

---

⁷⁸ ZID ZPP-a 22 stupio je snagu 19. srpnja 2022.

Novo uređenje sporove male vrijednosti u središte pozornosti donosi pisani postupak, kao model postupanja u kojem bi se stvari manje vrijednosti trebale moći brže i djelotvornije rješavati – strankama pružiti pravovremenu pravnu zaštitu, smanjiti troškove postupka i duljinu njihova trajanja. Sukladno tome, određeni su rokovi u kojima bi se spor male vrijednosti trebao okončati pred prvostupanjskim sudom odnosno u kojem bi se pred drugostupanjskim sudom trebala donijeti odluka u povodu žalbe. Promjena oblika postupanja izazvala je potrebu da se u odredbe ranijeg uređenja intervenira radi uređenja mogućnosti da se iznimno omogući i zakazivanje ročišta. Odluka o tome hoće li se ročište zakazati je u pravilu izbor metode samog suda. U skladu s tim sud može samoinicijativno odlučiti o tome da se ročište održi ako smatra da je to nužno radi provedbe dokaznog postupka. Pored toga, moguće je da to učini i na obrazloženi prijedlog barem jedne od stranaka. Međutim, kako je zapravo riječ o upravljanju postupkom, rješenje kojim je prijedlog za održavanje ročišta odbijen, stranka ne može pobijati posebnom žalbom.

Osim toga, izmijenjene su i odredbe koje su se odnosile na ročište za objavu presude. Njih je trebalo uskladiti s novim oblikom postupanja u sporu male vrijednosti te sukladno tome urediti način dostavljanja donešene presude. Pored nekih nomotehničkih i jezičnih usklađenja, novina je i premještanje odredbe o utvrđivanju činjenica slobodnom ocjenom iz općeg dijela u posebne odredbe o sporovima male vrijednosti budući da se odredba članka 223.a ranijeg uređenja odnosila upravo na manje vrijednosti.

Nismo upoznati s time u kojoj su se mjeri promijenjena pravila u postupku pred trgovackim sudovima pokazala učinkovita u ubrzanju njihovog rješavanja. Naime, i tim Novelom ZPP-a 19 izmijenjenim pravilima prednost je dana ispravama, pisanim mišljenjima i pisanim iskazima što je moglo biti svojevrsni test pisanog modela postupanja. Kakogod, očekujemo da će nova rekonstrukcija sporova male vrijednosti strankama omogućiti bržu pravnu zaštitu. Prigovori da se strankama onemogućava ostvarivanje njihovih osnovnih postupovnih prava ne stoje – strankama je ostavljena mogućnost da predlože odražavanje ročišta, koju sud doduše ne mora prihvati. Međutim, postupovna prava mogu se ostvarivati i u pisanim oblicima postupanja, a potrebe stranaka za pružanjem odgovarajuće pravne zaštite svakako treba optimizirati.

6. OGLEDNI POSTUPAK

6.1. Uvod

Uvođenjem instituta oglednog postupka u parnični postupak u Hrvatskoj željelo se ostvariti više različitih ciljeva. Osnovna svrha bila je **ubrzati postupanje** u svim postupcima u kojima je meritum stvari u pogledu pravnog pitanja isti, a koji su pokrenuti u većem broju ili se njihovo pokretanje očekuje u kraćem razdoblju. Pored toga, ovaj institut trebao je pomoći u **ostvarivanju ustavne zadaće Vrhovnog suda Republike Hrvatske**, koji je donošenjem odluke o određenom pravnom pitanju trebao **osigurati jedinstvenu primjenu prava i ravnopravnosti svih u njegovoj**

primjeni odnosno razvoj prava kroz sudsku praksu.⁷⁹ Riječ je dakle o nastojanju da se veći broj predmeta kojima je zajedničko isto pravno pitanje riješi na jedinstven način (što otklanja mogućnost različitog suđenja).⁸⁰ Dakle, ideja da je Vrhovni sud RH unaprijed rješavajući određeno pravno pitanje na jedinstven način, riješi relativno velik broj predmeta čije se rješenje temelji upravo na tom pitanju.

Načelno, radi se o vrlo korisnom institutu, kojim se sudovima i Vrhovnom судu može pojednostaviti posao, rasteretiti ih i osigurati ravноправност sudionika sličnih sporova koji su u većem broju pokrenuti ili se njihovo pokretanje očekuje u kraćem razdoblju. Ipak, ogledni postupak bio je zbog svoje nomotehničke konfuznosti i iznimne složenosti, koja je zbog takvog uređenja dovodila u pitanje uopće njegovu provedivost, još prema Nacrtu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku iz 2016. podvrgnut žestokoj kritici procesnopravne doktrine⁸¹ i stručne prakse. Neki su autori čak ispitivali i ustavnopravnost takvog rješenja budući da nije bilo jasno zadire li se na taj način sudovima nižeg stupnja u njihovo pravo i dužnost da sude tj. oduzima li im se, nametanjem presedana Vrhovnog suda Republike Hrvatske i preskakanjem svih razina sudovanja, pravo da odlučuju o predmetima iz svoje nadležnosti.⁸²

Međutim, već nakon prvog oglednog postupka i iščekivanja njegovog rezultata koji se trebao odraziti na tisuće građana, bilo je jasno da će primjena ovog instituta u Hrvatskoj biti vrlo problematična. Naime, sve prednosti oglednog postupka koje su se očekivale - brzina, pravna sigurnost i djelotvornost nisu se ostvarile. Iako navedeni ciljevi ne bi smjeli i trebali ovisiti o rezultatu samo jednog, prvog provedenog oglednog postupka, ne možemo se oteti dojmu da su upravo ti rezultati trajno odredili (lošu) predodžbu o njemu.

6.2. Pojmovno određenje

Određeni problemi koji su postojali u određenju oglednog postupka zadržani su i prema novom uređenju. Tako Glava tridesetdruga b. i dalje nosi naslov **Ogledni postupak radi rješenja pitanja važnog za jedinstvenu primjenu prava**. U usporedbi s nekim drugim sličnim sustavima, cilj tih postupaka nije **rješenje** pitanja važnog za jedinstvenu primjenu prava, već njihovo **rješavanje**. Zbog toga se sličan institut u srpskom⁸³ i u bosanskohercegovačkom procesnom pravu⁸⁴ naziva postupak

---

⁷⁹ Konačni prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku od svibnja 2019. https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2019-05-30/162602/PZ_620.pdf, stanje od 5. rujna 2022.

⁸⁰ Lat. *Ne varie judicetur.*

⁸¹ Maganić, Aleksandra, Ogledni postupak prema Nacrtu prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku 2016., Zbornik radova s II međunarodnog savjetovanja Aktualnosti građanskog procesnog prava – nacionalna i usporedna pravnoteorijska i praktična dostignuća (urednik Jozo Čizmić et al.) Pravni fakultet Sveučilište u Splitu, Split, 2016. str. 141.

⁸² Nakić, Jakob, Kritički osvrt na ogledni postupak u Nacrtu Konačnog prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku, Informator, br. 6578 od 10. lipnja 2019.

⁸³ Članci 180-185. Zakona o parničnom postupku Republike Srbije (Službeni glasnik RS, br. 72/11, 49/13, 74/13, 55/14, 87/18, 18/20), u dalnjem tekstu: ZPP Srbije, uređuju postupak za rješavanje spornog pravnog pitanja.

⁸⁴ Članci 61.a-61.f Zakona o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine (Službene novine Federacije BIH, br. 53/03, 73/05, 19/06, 98/15), u dalnjem tekstu: ZPP FBiH. Postupak za rješavanje

radi rješavanja spornog pravnog pitanja. Jezično je jasno da je taj postupak usmjeren na **rješavanje pitanja**, a ne njegovo **rješenje**. Tek odluka kojom se to pitanje rješava je rješenje.

Osim toga, u definiciji oglednog postupka i dalje su zadržani subjektivni elementi i neodređenosti. Tako prema članku 502.j ZPP-a 22 postupci u kojima odluka ovisi o rješavanju istog pravnog pitanja prema odredbama ove glave su slični sporovi koji su u većem broju već pokrenuti ili se njihovo pokretanje očekuje u kraćem razdoblju, a rješenje kojih ovisi o istom pravnom pitanju koje je važno za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni ili za razvoj prava kroz sudsku praksu (pitanju važnom za jedinstvenu primjenu prava). Nepreciznost se odnosi na definiranje oglednog postupka kao *sličnih sporova*, jer nije jasno na čemu se temelji njihova sličnost, osim na tome da njihovo rješenje (rješavanje?) ovisi o istom pravnom pitanju. Osim toga, nije jasan ni izraz *postupci čije se pokretanje očekuje u kraćem razdoblju*. Pravno je nelogično da se objektivni i univerzalni zakonski tekst koristi izrazima kojima se određuje neko neizvjesno subjektivno stanje (očekivanje) i potpuno neizvjestan vremenski period (kraće vremensko razdoblje).⁸⁵

Slijedom navedenog, propuštena je prilika da se na precizniji način definira ogledni postupak, unatoč tome što se upozoravalo na njegovo nomotehnički problematično uređenje. Dakle odredba članka 502.j ZPP-a 19 ostala je nepromijenjena.

6.3. Prvi ogledni postupak

Prvi ogledni postupak inicirao je **Općinski sud u Pazinu** prijedlogom za rješenje pitanja važnog za jedinstvenu primjenu prava. Prema nekim navodima sud to nije učinio samoinicijativno,⁸⁶ već na inicijativu punomoćnice potrošača, a spor se ticao zahtjeva za isplatu novčane tražbine, zbog toga što je tužitelj kao korisnik kredita navodno isplatio tuženiku (banci) veći iznos od onoga što je trebao platiti prema ugovoru o kreditu. U prijedlogu P 1413/2019-9 Općinski sud u Pazinu naveo je da u prezentiranom slučaju i nizu drugih sličnih slučajeva postoji različita praksa sudova. Smatrao je da su ispunjene i druge pretpostavke za pokretanje oglednog postupka, jer je bilo zaprimljeno još 20 istovrsnih predmeta koji su se vodili između tužitelja kao potrošača i banaka, a u kojim se postavilo pitanje valjanosti odnosno pravnih učinaka naknadno ugovorene konverzije.

---

spornog pravnog pitanja u parnični postupak Federacije uveden je tek izmjenama i dopunama ZPP-a FBiH 2015. godine.

⁸⁵ Opširnije vidi. Maganić, op. cit. (bilj. 81), str 121-142..

⁸⁶ ZPP 19 odredio je da ogledni postupak pokreće prvostupanjski sud koji će nakon održavanja pripremnog ročišta ili sjednice sudskog odjela, dostaviti prijedlog za rješenje pitanja važnog za jedinstvenu primjenu prava sa spisom predmeta, Vrhovnom суду Republike Hrvatske radi zauzimanja pravnog shvaćanja o tom pitanju (članak 502.k). Dakle, tim uređenjem nije propisana ničija inicijativa za pokretanje oglednog postupka, za razliku od srpskog i bosansko-hercegovačkog rješenja, koji propisuju da sud postupak za rješavanje spornog pravnog pitanja postupak pokreće *ex officio* ili u povodu prijedloga stranke (članak 180. stavak 1. ZPP Srbije; članak 61.a ZPP FBiH). Opširnije vidi Maganić, Aleksandra, Ogledni postupak ili postupak za rješavanje spornog pravnog pitanja – sličnosti i razlike, Revija Kopaoničke škole prirodnog prava, Beograd, br. 1/2019, str. 229 i 234.

Vrhovni sud RH je 11. prosinca 2019. godine rješenjem Gos-1/2019-5 dopustio prijedlog za rješavanje pravnog pitanja važnog za jedinstvenu primjenu prava koje je glasilo "Je li sporazum o konverziji sklopljen na osnovi Zakona o izmjeni i dopunama Zakona o potrošačkom kreditiranju ("Narodne novine" broj 102/15) nepostojeći ili ništetan u slučaju kada su ništetne odredbe osnovnog ugovora o kreditu o promjenjivoj kamatnoj stopi i valutnoj klauzuli?" i ocijenio ga važnim, jer postoji veći broj sličnih postupaka koji su pokrenuti ili se njihovo pokretanje očekuje u kraćem razdoblju pred prvostupanjskim sudovima.

Posebno valja istaknuti da je u obrazloženju svog dopuštenja Vrhovni sud RH naveo je *da ovaj postupak omogućuje prvostupanjskim sudovima da brže i lakše donesu svoje odluke, da se njime povećava pravna sigurnost, jer neće biti moguće da sudovi donesu različite odluke o postavljenom pravnom pitanju, strankama se omogućava pravo na suđenje u razumnom roku, uz manje troškove postupka, i u krajnjoj liniji, smanjuje opterećenost Vrhovnog suda Republike Hrvatske istovrsnim predmetima, zbog čega više neće biti potrebe za ujednačavanjem različite sudske prakse sudova nižeg stupnja.*

U rješenju Gos 1/2019 -36 od 4. ožujka 2020. Vrhovni sud RH je na pitanje postavljeno u oglednom postupku odgovorio da sporazum o konverziji sklopljen na osnovi Zakona o izmjeni i dopunama Zakona o potrošačkom kreditiranju („Narodne novine“ broj 102/15) ima pravne učinke i valjan je u slučaju kada su ništetne odredbe osnovnog ugovora o kreditu o promjenjivoj kamatnoj stopi i valutnoj klauzuli. Ovo rješenje je za potrošače okupljene oko udruga koje su zastupale njihove interese izazvalo brojne burne reakcije u kojima su se očekivanja od oglednog postupka posve rasplinula, a težište krivnje za nerealizirane zahtjeve bačeno na Vrhovni sud RH.⁸⁷

Ipak, u kontekstu učinaka ostvarenih prvim provedenim oglednim postupkom čini se da nisu iskorišteni pozitivni potencijali toga instituta niti ostvareni učinci na koje se pozivao i sam Vrhovni sud RH u obrazloženju odluke kojom je dopustio rješavanje pravnog pitanja važnog za jedinstvenu primjenu prava – brže i lakše donošenje odluka, pravna sigurnost i jedinstvena sudska praksa, suđenje u razumnom roku i smanjenje troškova postupka. Naime, neposredno nakon što je rješenjem Vrhovnog suda RH odgovoreno na postavljeno pravno pitanje, koje je imalo vezujući učinak za sudove u nastavljenim postupcima, sudska praksa se potpuno razjedinila.

Tako je Županijski sud u Puli-Pola presudio da se odbija žalba tužiteljice (potrošača s kreditom u švicarskom franku) kao neosnovana i potvrđio presudu Općinskog suda u Rijeci P-2660/16-16 od 17. svibnja 2017. kojom je odbijen tužbeni zahtjev tužiteljice.⁸⁸ U obrazloženju svoje odluke Županijski sud u Puli -Pola pozvao se na izraženo pravno shvaćanje Vrhovnog suda RH iz oglednog postupka te utvrđio da se izraženo pravno shvaćanje primjenjuje i u odnosu na postavljen zahtjev tužiteljice.⁸⁹ Županijski sud u Karlovcu, Stalna služba u Gospiću, kao drugostupanjski sud također je odbio žalbu tužitelja kao neosnovanu i potvrđio prvostupanjsku

⁸⁷ Opširnije vidi Maganić, Aleksandra, Prave posljedice konverzije, Aktualnosti hrvatskog zakonodavstva i pravne prakse, Zagreb: Organizator, 2020. str. 1-33.

⁸⁸ Županijski sud u Puli – Pola Gž-925/2017-2 od 20. ožujka 2020.

⁸⁹ Slična je po svom sadržaju i obrazloženju i odluka Županijskog suda u Puli – Pola Gž-9/2019-2 od 16. ožujka 2020. kojom je odbijena žalba tužitelja kao neosnovana i potvrđena u cijelosti presuda Općinskog suda u Splitu, poslovni broj P-3112/2017 od 22. listopada 2018.

presudu Općinskog suda u Zadru, Stalne službe u Benkovcu 39 P 1821/2017 od 28. studenog 2018.⁹⁰ I ovaj se sud pozvao na stajalište Vrhovnog suda RH zauzeto u odluci Gos 1/2019 -36 od 4. ožujka 2020. te zaključio da zbog valjanosti sporazuma o konverziji proizlazi da tužbeni zahtjev tužitelja kako glavni, tako ni eventualno kumulirani nisu osnovani. Nasuprot tome, Županijski sud u Zadru presudio je da se odbija žalba tuženice (banke) kao neosnovana i potvrđio presudu Općinskog suda u Vukovaru naloživši tuženici da isplati određeni novčani iznos tužiteljici na ime preplaćenih iznosa kamata, potpuno ignorirajući odluku Vrhovnog suda u povodu oglednog postupka i zauzeto pravno shvaćanje.⁹¹ S obzirom na to da se u konkretnom slučaju radilo o tužiteljici koja je zaključila ugovor o konverziji, drugostupanjski sud bio je dužan pozvati se na zauzeto pravno shvaćanje Vrhovnog suda RH, jer to jednostavno proizlazilo iz zakona (članak 502. n ZPP-a).⁹²

Ovakvo stanje ukazivalo je da su pojedini sudovi (suci) odlučili ignorirati vezujući učinak pravnog shvaćanja Vrhovnog suda RH zauzetog u oglednom postupku i donijeti odluku u skladu sa svojim shvaćanjem. Pored toga, nijedan sud, odnosno postupajući sudac ni na koji način nije sankcioniran za nepostupanje po zakonu, pri čemu se neujednačena sudska praksa opravdavala nedovoljno jasnom odlukom koju je Vrhovni sud RH donio.

6.4. Pokretanje postupka

Pokretanju oglednog postupka prema ranijem uređenju prethodile su određene radnje suda i Vrhovnog suda RH. U skladu s tim prijedlog je podnosio (dostavljao) sud Vrhovnom суду RH nakon održanog pripremnog ročišta ili sjednice sudskega odjela, radi zauzimanja pravnog shvaćanja o pravnom pitanju, važnom za jedinstvenu primjenu prava. Iz navedenog proizlazi da stranke nisu imale nikakvu mogućnost utjecati na pokretanje oglednog postupka. Prijedlog se odmah objavljivao na mrežnoj stranici e-glasna ploča sudova (članak 502.k ZPP 19). Dakle, sudionici u pokretanju oglednog postupka bili su isključivo prvostupanjski sudovi. Prijedlog se podnosio Vrhovnom суду RH, koji je trebao odlučiti o tome hoće li se pokretanje oglednog postupka uopće dopustiti i tek nakon toga odlučivati o pitanju važnom za jedinstvenu primjenu prava.

U razlozima zbog kojih se Novela ZPP-a 22 donosi i pitanjima koja se njime uređuju navedeno je da novo uređenje omogućava da se ogledni postupak može pokrenuti na prijedlog suda, ali i na prijedlog stranaka ili umješača.⁹³

Ipak, čini se da navedeno nije u skladu s novim uređenjem, budući da iz teksta Novele ZPP-a 22 ne proizlazi da su stranke i umješači ovlašteni pokrenuti ogledni postupak, već samo potencijalno mogu inicirati pokretanje postupka za sazivanje sjednice sudskega odjela i očitovati se o potrebi pokretanja oglednog postupka. Zbog toga njihova uloga nije uloga pokretača oglednog postupka (podnositelja prijedloga za pokretanje oglednog postupka), već samo inicijatora.

⁹⁰ Županijski sud u Karlovcu, Stalna služba u Gospiću, Gž-73/2019-5 od 28. travnja 2020.

⁹¹ Županijski sud u Zadru Gž-219/2020-2 od 23. travnja 2020.

⁹² Opširnije vidi Maganić, Aleksandra, Neujednačena sudska praksa nakon prvog oglednog postupka, <https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/41748>, stanje od 5. rujna 2022.

⁹³ Konačni prijedlog ZID ZPP 22, str, 28.

Konačno i sam zakonski tekst određuje da će *sud po službenoj dužnosti ili na prijedlog stranaka ili umješača, zatražiti od predsjednika suda zakazivanje sjednice sudskog odjela kako bi se raspravilo o pretpostavkama za podnošenje prijedloga za pokretanje oglednog postupka za rješenje pitanja važnog za jedinstvenu primjenu prava. Prije podnošenja zahtjeva za održavanje sjednice odjela sud će sa strankama na ročištu raspraviti o potrebi pokretanja oglednog postupka.* (članak 502.k ZPP 22).

Komunikacija se dakle najprije odvija između suda i stranaka na ročištu na kojem će se raspraviti o potrebi pokretanja oglednog postupka. Nakon toga će sud sam *ex officio* ili u povodu prijedloga stranaka ili umješača obratiti se predsjedniku suda i od njega zatražiti da se sazove sjednica sudskog odjela. Na sjednici bi se trebalo raspravljati o pretpostavkama za podnošenje prijedloga za pokretanje oglednog postupka.

Međutim, predsjednik suda mogao bi odlučiti i da se ta sjednica ne održi. Naime, prema članak 39. stavak 1. Zakona o sudovima⁹⁴ sjednicu sudskog odjela prema potrebi, a najmanje jednom u tri mjeseca saziva i njezinim radom rukovodi predsjednik odjela, odnosno predsjednik suda. Kad predsjednik suda sudjeluje u radu sjednice sudskog odjela, predsjeda sjednici i sudjeluje u odlučivanju. Stoga, ako bi predsjednik suda odlučio da nije potrebno održati sjednicu sudskog odjela, unatoč pozivu stranaka ili umješača ili pojedinih sudaca (sud *ex officio?*), on bi prema odredbama ZS-a ipak to morao učiniti najmanje jednom u tri mjeseca.

Odluke koje se donose na sjednici sudskog odjela donose se većinom glasova sudaca sudskog odjela (članak 39. stavak 3. ZS), a na sjednici sudskog odjela koja bi se odnosila na ogledni postupak, ne donosi se odluka, već se daje samo savjetodavno mišljenje o potrebi podnošenja prijedloga. Želi li se ovo pravilo operacionalizirati, suci sudskog odjela (ili većina sudaca sudskog odjela suda), neće donijeti odluku o pokretanju oglednog postupka, već će dati savjetodavno mišljenje tom sudu o potrebi da se podnese prijedlog za pokretanje oglednog postupka. Ostaje nejasno tko daje savjetodavno mišljenje, kakvom će se većinom dati savjetodavno mišljenje te u kojoj mjeri ono obvezuje ili ne obvezuje sud koji namjerava pokrenuti ogledni postupak, s obzirom na njegov savjetodavni karakter.

Pri tom ne treba zaboraviti da do pokretanja oglednog postupka (koji pokreće sud, a ne stranke ili umješač) još uvijek nije došlo, te da se opis svih navedenih radnji odnosi na radnje koje prethode pokretanju oglednog postupka, odnosno podnošenju prijedloga za dopuštenje oglednog postupka. Riječ je o radnjama koje prethode zakazivanju sjednice sudskog odjela i njezinim rezultatima.

Obavijest o podnošenju zahtjeva za održavanje sjednice odjela objavljuje se na e-glasnoj ploči sudova. Ujedno, stranke i umješači iz postupaka u kojima odluka ovisi o rješavanju istog pravnog pitanja (sličnih sporova)⁹⁵ pozivaju se da u roku od 30 dana pisano očituju o potrebi pokretanja oglednog postupka. Osim toga, o

⁹⁴ Zakon o sudovima (Narodne novine, br.28/13, 33/15, 82/15, 82/16, 67/18, 126/19, 130/20, 21/22, 60/22), u daljem tekstu: ZS.

⁹⁵ Nije jasno koje stranke i umješači se pozivaju – samo stranke i umješači iz sporova koji su se pojavili pred sudom koji namjerava pokrenuti ogledni postupak ili stranke i umješači iz sličnih sporova koji su se pojavili pred drugim sudovima.

mogućnosti podnošenja prijedloga za pokretanje oglednog postupka obavještava se i Vrhovni sud RH, koji će također podnijeti očitovanje o postupcima u kojima odluka ovisi o rješavanju istog pravnog pitanja (članak 502.k stavak 2. ZPP-a 22).

Osim što će 1. stranke ili umješači sa sudom na ročištu raspraviti o potrebi pokretanja oglednog postupka i kasnije, eventualno 2. potaknuti sud da zatraži sazivanje sjednice odjela da bi se raspravilo o pretpostavkama za podnošenje prijedloga za pokretanje oglednog postupka, 3. stranke i umješači će se u novoj ulozi pojaviti kada se u roku od 30 dana pozovu na pisano očitovanje o potrebi pokretanja oglednog postupka. Iako nije određen moment od kojeg se rok za pisano očitovanje stranaka ili umješača računa, on bi se trebao računati od objave obavijesti o podnošenju zahtjeva za održavanje sjednice odjela.

Rok za očitovanje Vrhovnog suda RH nije naveden, pri čemu se Vrhovni sud, za razliku od stranka, ne treba očitovati o potrebi pokretanja oglednog postupka, već o samim postupcima u kojima odluka ovisi o rješavanju istog pravnog pitanja, osim ako se ne smatra da je to isto. Nije jasno zašto se o mogućnosti pokretanja oglednog postupka treba očitovati Vrhovni sud već prilikom zakazivanja sjednice sudskog odjela, ako će njegova (kasnija) uloga biti da odlučuje o prijedlogu za dopuštenje oglednog postupka. Ovakvom beskrajnom listom radnji koje je potrebno poduzeti prije no što se podnese prijedlog za dopuštenje oglednog postupka isključuje se mogućnost njegova učestalijeg korištenja, što se inače u obrazloženju ističe kao jedan od ciljeva koji se novinama namjeravaju postići.

Na sjednici sudskog odjela raspravlja se o primljenim očitovanjima i drugim činjenicama važnim za odlučivanje o podnošenju prijedloga te se daje savjetodavno mišljenje o potrebi podnošenja prijedloga (članak 502.k stavak 3. ZPP-a 22). Ako odluči podnijeti prijedlog za pokretanje oglednog postupka, sud će taj prijedlog sa spisom predmeta dostaviti Vrhovnom суду RH. Prijedlog će odmah objaviti na mrežnoj stranici e-glasna ploča sudova (članak 502.k. stavak 4. ZPP-a 22).

Naposljetu, iz obrazloženja općih ciljeva koji se novinama u oglednom postupku nastoje postići proizlazi da se ogledni postupak može pokrenuti na prijedlog suda te na prijedlog stranke i umješača (što nije točno jer postoji razlika između inicijatora i podnositelja), čime bi se navodno trebalo osigurati češće korištenje toga instituta. Tvrdi se da su novonastale izmjene uvedene radi daljnog unaprjeđenja instituta oglednog postupka proširenjem kruga ovlaštenih predлагаča te da je pojednostavljen postupak povodom samog prijedloga. Konačna prosudba navedenih odredbi je na svakom korisniku ovoga materijala. Međutim čini se da se ova i otprije složena procedura za pokretanje oglednog postupka ne pojednostavljuje, već posložnjuje, što vjerojatno neće pridonijeti povećanju ionako oskudnog broja oglednih postupaka koji su do sada pokrenuti.

Uočeni nedostaci bili su razlog za prijedlog amandmana kojim se pokušalo intervenirati u Konačni prijedlog ZID ZPP-a 22. Naime, u obrazloženju amandmana kojim se tražila izmjena članka 502.k, točnije članka 90. ZID ZPP 22 navedeno je da na taj način koncipiran način pokretanja postupaka za rješavanje pitanja važnog za

jedinstvenu primjenu prava nije ni praktičan ni životan te da predloženo rješenje nikada neće postati dio sudskog načina postupanja.⁹⁶

S druge strane, iz komunikacije s pojedinim strankama u parničnim postupcima (npr. državno odvjetništvo) proizlazi da unatoč njihovom iskazanom interesu i inicijativi, do pokretanje oglednih postupaka u pravilu nije došlo. Opći zaključak bio je da se sudovi nerado i rijetko odlučuju na taj potez.

6.4.1. Uloga Vrhovnog suda RH u komunikaciji sa sudovima

Za razliku od ranijeg uređenja prema kojem je središnju ulogu u komunikaciji s prvostupanjskim sudovima radi prikupljanju podataka o broju istovrsnih sporova u kojima odluka ovisi o rješavanju istog pravnog pitanja imao **predsjednik Vrhovnog suda RH** (članak 502.I ZPP 19), novo uređenje izrijekom ne navodi predsjednika Vrhovnog suda RH. Umjesto toga upotrijebljen je samo izraz **Vrhovni sud RH**, neovisno o tome tko bi to na Vrhovnom sudu mogao biti. Riječ je zapravo o još jednoj neodređenosti Novele ZPP-a 22 kada je u pitanju ogledni postupak.

Člankom 502.I ZPP-a 22 propisano je da nakon primitka prijedloga, Vrhovni sud RH može od predsjednika sudova zatražiti da bez odgode dostave dopunske obavijesti o okolnostima relevantnim za odlučivanje o prijedlogu. Upravo kroz navedeno očigledno je da bi se trebalo znati **tko na Vrhovnom sudu će komunicirati** sa (svim?) predsjednicima sudova. Osim toga, nije precizirano ni **na što se odnose dopunske obavijesti o okolnostima relevantnim za odlučivanje o prijedlogu**. Naime, prema ranijem uređenju obavijesti su se odnosile isključivo na pitanje jesu li i u kojem broju pred njihovim sudovima pokrenuti takvi sporovi (članak 502.I stavak 1. ZPP-a 19).

Predsjednici prvostupanjskih sudova imali su **dužnost** dostaviti podatke predsjedniku Vrhovnog suda RH u roku od 15 dana (iako nije precizirano od kojeg se momenta računao taj rok). Međutim, sukladno novom uređenju dužnosti sudova u svezi s dostavom obavijesti prestaju, jer Vrhovni sud RH od predsjednika sudova (kojih svih ili samo nekih?) **može** zatražiti da se bez odgode dostave dopunske obavijesti o okolnostima relevantnim za odlučivanje o prijedlogu.

Nije jasno što bi sve te dopunske obavijesti trebale obuhvatiti, ali s obzirom na to da je upotrijebljen izraz relativno širok i neodređen, pretpostavlja se da bi to trebalo biti više od onoga što su sudovi do sada bili dužni dostaviti. Moglo bi se dogoditi da u dostavljanju dopunskih obavijesti o okolnostima relevantnim za odlučivanje o prijedlogu, sudovi imaju potpuno različite predodžbe o tome što bi one sve trebale sačinjavati.

Formulacija prema kojoj Vrhovni sud RH može zatražiti dopunske obavijesti od sudova, znači da to i ne mora učiniti. Ako to ne učini, sudovi ih neće dostavljati. Možda je trebalo precizirati i što znači bez odgode, jer unatoč tome što bi korišteni

---

⁹⁶ Amandman Ružica Vukovac PZE_264, https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2022-06-15/102202/AMANDMAN_Ruzica_Vukovac_PZE_264.pdf, stanje od 6. rujna 2022.

izraz trebalo shvaćati kao odmah, takvo postupanje se visoko vjerojatno u praksi sudova neće dogoditi odmah i bez odgode.

Novina je da je **brisan raniji čl. 213.a ZPP-a 19** (članak 31. ZID ZPP-a 22) koji je bio smješten u odredbama o prekidu postupka, a odnosio se na mogućnost stranaka i umješača da se očituju na rješenje pitanja važnog za jedinstvenu primjenu prava. Međutim, to se očitovanje odnosilo na jedan kasniji termin – već objavljeni i dopušteni prijedlog za pokretanje oglednog postupka. U skladu s tim, stranke i umješači u postupku u kojem je odluka ovisila o rješavanju istog pravnog pitanja, mogla su podnijeti očitovanja o rješenju pitanja važnog za jedinstvenu primjenu prava, Vrhovnom суду RH, u roku od 45 dana od dana objave rješenja kojim je dopušten prijedlog.

Prema novom uređenju stranke i umješači mogu zatražiti od predsjednika suda zakazivanje sjednice sudskog odjela, kako bi se raspravilo o prepostavkama za podnošenje prijedloga za pokretanje oglednog postupka i pisano se očitovati u o potrebi pokretanja oglednog postupka u roku od 30 dana od dana kada je obavijest o podnošenju zahtjeva za održavanje sjednice odjela objavljena na e-glasnoj ploči sudova (članak 502.k stavci 1. i 2. ZPP-a 22).

Isto tako sve zainteresirane osobe mogu u roku od 45 dana od objave obavijesti o prijedlogu (kojem?, za pokretanje oglednog postupka ili za sazivanje sjednice sudskog odjela) uputiti Vrhovnom суду RH svoja očitovanja o potrebi pokretanja oglednog postupka (članak 502.l stavak 2. ZPP-a 22).

U prezentiranoj odredbi nejasno je više stvari. Prije svega, zašto je ta odredba smještena u članak koji uređuje postupanje Vrhovnog суда RH nakon što je prijedlog već zaprimio? Besmisleno je da se u članku u kojem se propisuje postupanje Vrhovnog суда RH u svezi s već objavljenim i pristiglim prijedlogom, uređuje postupanje svih zainteresiranih osoba s obzirom na jedan znatno raniji stadij – očitovanje o potrebi pokretanja oglednog postupka, koji je već pokrenut? Te bi se osobe eventualno mogle očitovati o već podnesenom prijedlogu, a ne potrebi pokretanja oglednog postupka, jer njihovo eventualno protivljenje za pokretanje oglednog postupka neće biti od koristi, ako je on već pokrenut.

Osim toga, nejasno je tko su **zainteresirane osobe**, jer takav izraz do sada nije korišten u parničnom procesnom pravu. Osobe koje imaju pravni interes da se uključe u postupak na bilo kojoj strani su u pravilu umješači (članak 206. stavak 1. ZPP 22). U parničnom postupku sudjeluju i osobe obavještene o parnici (članak 211. stavak 1. ZPP 22) i imenovani prethodnici (članak 210. stavak 1. ZPP 22). ZPP ne koristi, odnosno do sada nije nikada koristio naziv zainteresirana osoba i nije jasno zašto se on koristi te na koga se sve odnosi. Naime, u roku od 45 dana od objave obavijesti o prijedlogu, te će osobe moći očitovati o potrebi pokretanja oglednog postupka, iako je postupak pokrenut. U novom stadiju odlučivanja Vrhovni суд RH odlučivat će o dopuštenosti prijedloga za pokretanje oglednog postupka, a ne potrebi njegova pokretanja, tako da će očitovanja tih zainteresiranih osoba o potrebi pokretanja oglednog postupka biti potpuno zakašnjela.

6.4.2. Pravni učinci pokrenutog oglednog postupka

Na drugačiji način uređeni su i pravni učinci pokrenutog oglednog postupka. Iako članak 502.k stavci 5. i 6. ZPP-a 22 sukladno zakonskom obrazloženju predstavlja manju nomotehničku doradu sadržajno odgovarajućih odredbi ranijih posljednjih stavaka članka 502.k ZPP-a 19 uočava se značajna razlika. Tako se novo uređenje, za razliku od ranijeg referira na dva različita vremenska momenta.

Ako rekapituliramo odredbe ranijeg uređenja moment objave prijedloga za pokretanje oglednog postupka utječe na to da stranke u oglednom postupku ne mogu slobodno raspolagati zahtjevom u odnosu na koji je podnesen prijedlog za rješavanje pitanja važnog za jedinstvenu primjenu prava. Isto tako, od objave prijedloga za pokretanje oglednog postupka do njegova okončanja zastaje zastarijevanje prava na podnošenje zahtjeva u odnosu na koji je podnesen prijedlog za rješavanje pitanja važnog za jedinstvenu primjenu prava.

Prema novom uređenju nakon objave prijedloga za pokretanje oglednog postupka, radnje stranaka kojima se raspolaze predmetom spora ne utječu na mogućnost nastavka i okončanja oglednog postupka (članak 502.k stavak 5. ZPP-a 22). U nomotehničkom smislu nova varijanta je znatno jasnija, a u pogledu pravnih posljedica bolje rješenje od ranijeg, prema kojem stranke uopće nisu mogle raspolagati zahtjevom.

Drugi učinak, koji se odnosi na zastoj zastarijevanja prava na podnošenje zahtjeva, obuhvaća razdoblje od objave prijedloga iz stavka 1. članka 502.k ZPP-a 22 do objave okončanja oglednog postupka. Riječ je o razdoblju koje ne započinje s objavom prijedloga za pokretanje oglednog postupka, već s objavom prijedloga za sazivanje sjednice sudskog odjela na kojoj se treba tek raspravljati o potrebi pokretanja oglednog postupka, jer se novi stavak 1. članak 502.k odnosi na taj moment. Obavijest o podnošenju zahtjeva za održavanje sjednice sudskog odjela objavljuje se na e-glasnoj ploči sudova (stavak 2. članak 502.k ZPP-a 22). Trenutak objave prijedloga za pokretanje oglednog postupka na e-glasnoj ploči suda opisan je tek u stavku 4. istog članka.

Nismo uvjereni da je novo uređenje u tom dijelu bolje jer podsjetimo da do sazivanja sjednice sudskog odjela, uopće ne mora doći, ako predsjednik suda ocijeni da to nije potrebno. Nije zajamčeno da će svaka sjednica sudskog odjela, čak ako do nje i dođe, rezultirati savjetodavnim mišljenjem o tome da ogledni postupak treba pokrenuti. Konačno ni savjetodavno mišljenje ne osigurava pokretanje oglednog postupka.

Obuhvaćanje duljeg i neizvjesnog perioda za zastoj zastarijevanja prava na podnošenje zahtjeva (koje se odnosi na radnje u svezi sa sjednicom sudskog odjela i promišljanjima hoće li do pokretanja oglednog postupka uopće doći), ne doprinosi sigurnosti i izvjesnosti da će taj postupak uopće i biti pokrenut. Znatno racionalnije bilo bi s njegovim posljedicama računati tek od momenta kada do pokretanja toga postupka uistinu i dođe, odnosno kada se na e-glasnoj ploči sudova objavi da je pokrenut.

6.5. Odluka Vrhovnog suda o dopuštenosti

Novo uređenje propisuje koje kriterije Vrhovni sud RH treba uzeti u obzir kada bude odlučivao o dopuštenosti prijedloga za pokretanje oglednog postupka. Tako bi Vrhovni sud trebao voditi računa o broju pokrenutih postupaka i predvidivom roku u kojem bi oni redovitim putem mogli biti pravomoćno okončani, o vjerojatnosti da dođe do nejedinstvene primjene prava te mogućim štetnim posljedicama koje bi mogle uslijediti zbog dugotrajnosti redovitog postupka ujednačavanja pravnih shvaćanja sudova te potrebi da se radi što kvalitetnijeg rješavanja pitanje važno za jedinstvenu primjenu prava raspravi pred većim brojem prvostupanjskih i drugostupanjskih sudova (članak 502.lj stavak 3. ZPP-a 22).

S druge strane, Vrhovni sud neće pokrenuti ogledni postupak ako je o pitanju važnom za jedinstvenu primjenu prava već doneseno rješenje kojim se revizija dopušta (članak 502.lj stavak 4. ZPP-a 22). Pokretanje oglednog postupka u tom slučaju ne bi bilo svrsishodno jer se sličan učinak može postići i zauzimanjem pravnog shvaćanja Vrhovnog suda RH prilikom odlučivanja o reviziji. Razlike između revizije i oglednog postupka ipak postoje. Novina je da je ukinuta odredba članka 394.a ZPP-a 19 (članak 70. ZID ZPP-a 22) koja je propisivala da sud kojem je predmet vraćen na ponovno suđenje vezan u tom predmetu pravnim shvaćanjem na kojem se temelji rješenje revizijskog suda kojim je ukinuta pobijana drugostupanjska, odnosno kojim su ukinute drugostupanjska i prvostupanjska presuda. U obrazloženju ove novine navedeno je da bi autoritet odluka Vrhovnog suda trebao proizlaziti iz uvjerljivosti argumentacije. Takvo rješenje nije prihvaćeno u oglednom postupku, koji je ipak zadržao vezujući učinak, premda su početni prijedlozi Nacrta prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku propisivali izostanak vezujućeg učinka.

Sastav Vrhovnog suda RH kada odlučuje o dopuštenosti prijedloga za pokretanje oglednog postupka ostaje nepromijenjen, tako da Vrhovni sud odlučuje u vijeću od pet sudaca (članak 502.lj stavak 2. ZPP-a 22). Novo je da o pitanju važnom za jedinstvenu primjenu prava odlučuje prošireno vijeće od trinaest sudaca Vrhovnog suda RH presudom (članak 502.m stavak 1. ZPP-a 22). Na taj način se želi istaći značaj koji bi ogledni postupak trebao imati. Dakle, osim sastava vijeća koji je značajno proširen, promijenjena je i vrsta odluke kojom se odlučuje.

Manje novine donosi i uređenje dostave rješenja kojim se dopušta prijedlog za rješavanje pitanja važnog za jedinstvenu primjenu prava. Ono se neće samo objaviti na stranicama e-oglasne ploče sudova, već će se i odmah dostaviti strankama i umješačima (članak 502.lj stavak 6. ZPP-a 22). Ipak, nije jasan *ratio* ove odredbe, budući da se rok od 90 dana za donošenje presude u oglednom postupku računa od objave rješenja kojim je dopušten prijedlog, a ne od momenta dostave toga rješenja strankama i umješačima. Prema tomu, rješenje kojim je dopušten prijedlog za pokretanje oglednog postupka pravne posljedice proizvodi samom objavom na e-oglasnoj ploči sudova, a ne njegovom dostavom strankama i umješačima.

6.6. Prekid postupka

Člankom 31. ZID ZPP 22 brisana je odredba članka 213.a ZPP-a 19 kojom je strankama i umješačima dana mogućnost da se očituju o rješenju važnom za

jedinstvenu primjenu prava Vrhovnom sudu RH, u roku od 45 dana od objave rješenja kojim je dopušten prijedlog. Pored toga, Vrhovni sud RH mogao je zakašnjela očitovanja uzeti u obzir. U obrazloženju Konačnog prijedloga ZID ZPP 22 navedeno je da ukinuta jer je u dovoljnoj mjeri integrirana u tekst novog izmijenjenog članka 502.Ij.

Ipak, navedeno obrazloženje pogrešno upućuje na integraciju toga izbrisaniog teksta u članak 502.Ij ZPP-a 22. Ne radi se o članku 502.Ij, već o članku 502.I stavku 2. ZPP-a 22, kojim je propisana da sve zainteresirane osobe mogu u roku od 45 dana od objave obavijesti o prijedlogu uputiti Vrhovnom sudu Republike Hrvatske svoja očitovanja o potrebi pokretanja oglednog postupka. Različiti je krug osoba na koje se ovo pravilo odnosi (ne samo stranke i umješači, već zainteresirane osobe), vremenski moment od kojeg se očitovanje može dati i sadržaj očitovanja svih zainteresiranih osoba.

Smatramo da rješenje (koje je ostalo nepromijenjeno) prema kojem sudovi tek mogu (ali ne moraju) odrediti prekid postupka ne doprinosi pravnoj sigurnosti (članak 213. stavak 3. ZPP-a 22). U usporedbi s drugim pravnim sustavima ono je potpuno egzotično, jer je komparativno promatrano pravilo da su sudovi u okviru sličnih instituta dužni prekinuti postupke u kojima odluka ovisi o rješenju spornog pravnog pitanja. Osim toga, nije jasno što će činiti sudovi, koji odluče da neće prekinuti postupak i koje će radnje poduzimati, ako nakon objave prijedloga za pokretanje postupka, radnje stranaka kojima se raspolaze predmetom spora ne utječu na mogućnost nastavka i okončanja oglednog postupka (članak 502.K stavak 5. Novele ZPP-a 22).

6.7. Sastav Vrhovnog suda RH

Novo uređenje usklađuje sastav Vrhovnog suda RH kada Vrhovni sud RH odlučuje o prijedlogu za dopuštenje revizije i reviziji (članak 44. stavak 3. ZPP-a 22) sa sastavom Vrhovnog suda kada odlučuje o dopuštenosti prijedloga za rješavanje pitanja važnog za jedinstvenu primjenu prava. Sukladno tome, kada Vrhovni sud odlučuje o dopuštenosti prijedloga za rješavanje pitanja važnog za jedinstvenu primjenu prava, prijedlogu za dopuštenje revizije i reviziji odlučivat će u vijeće sastavljenom od pet sudaca (članak 502.Ij. stavak 2., članak 44. stavak ZPP-a 22).

Velika novina je da će o pitanju važnom za jedinstvenu primjenu prava odlučivati prošireno vijeće od trinaest sudaca Vrhovnog suda RH (članak 502.m stavak 1. ZPP-a 22), dakle različito od ranijeg uređenja sukladno kojem je odlučivalo vijeće od pet sudaca Vrhovnog suda RH (članak 502.m rečenica 1. ZPP-a 19). U obrazloženju uz ovu izmjenu navedeno je da takav sastav vijeća Vrhovnog suda RH omogućava ujednačeniji stav. Doista, kada treba donijeti odluku o oglednom postupku u sastavu vijeća trinaest sudaca Vrhovnog suda RH, radi se o broju sudaca koji čine natpolovičnu većinu Građanskog odjela Vrhovnog suda RH, budući da ih ukupno ima dvadeset i tri.

6.8. Vezujući učinak odluke

Novo uređenje odluke koja se u oglednom postupku donosi određene promjene u odnosu na vrstu odluke i njezin sadržaj, dok pravne posljedice odluke o pitanju važnom za jedinstvenu primjenu prava ostaju iste. Različito od ranijeg uređenja prema kojem se o pitanju važnom za jedinstvenu primjenu prava odlučivalo rješenjem (članak 502.m ZPP-a 19), prema novom uređenju o pitanju važnom za jedinstvenu primjenu prava odlučuje se presudom koja mora biti donesena u roku od 90 dana od dana objave rješenja kojim je dopušten prijedlog. Čini se da je ovakvo rješenje primjereno, jer se odlučuje o meritumu. Odlučivanjem u oglednom postupku presudom naglašava se i sistemski značaj koji ogledni postupak ima.

Presuda će se odmah objaviti na mrežnoj stranici e-oglasna ploča sudova (članak 502.m stavak 1. ZPP-a 22). Pomalo je nejasno zašto se naglašava se da će se presuda odmah objaviti na mrežnoj stranici e-oglasna ploča sudova, kada bi to zapravo trebalo biti uobičajeno pravilo. Naime presudu bi trebalo objaviti po njezinom donošenju, tim više što objava na e-oglasnoj ploči sudova ne bi trebala biti posebno složena. Dapače, trebala bi postupak objave učiniti daleko jednostavnijim.

Novi zahtjevi koji se vezuju uz presudu o pitanju važnom za jedinstvenu primjenu prava traže da u obrazloženju odluke budu uzeta u obzir i očitovanja stranaka i druge okolnosti važne za odlučivanje (članak 502.m stavak 2. ZPP-a 22). Međutim, s obzirom na to da se u novom uređenju određena procesna prava daju ne samo strankama, već i umješaćima - ona koja se tiču inicijative za sazivanje sjednice sudskog odjela, pisanog očitovanja o potrebi pokretanja oglednog postupka, kao da i sve zainteresirane osobe (ma što god to značilo) mogu dati svoja očitovanja o potrebi pokretanja oglednog postupka, nije jasno moraju li se u obrazloženju presude uzeti u obzir samo očitovanja stranaka ili i umješača i zainteresiranih osoba ili samo stranaka i umješača. Jer, ako bi se svi oni očitovali (dakle osim stranaka i umješaći i zainteresirane osobe), Vrhovni sud RH bio bi dužan uzeti u obzir i njihova (pisana) očitovanja te ih u obrazloženju navesti.

Tijekom rada na posljednjim izmjenama i dopunama ZPP-a bilo je različitih ideja o tome treba li vezujući učinak odluke donesene u oglednom postupku zadržati ili ne. Tako je e-savjetovanje o Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku iz 2022. sadržavalo varijantu prema kojoj je vezujući učinak odluke donesene u oglednom postupku trebalo napustiti.⁹⁷ Zbog toga je bio brisan stavak 1. čl. 502.n ZPP-a 19 koji je propisivao da je nakon donošenja pravnog shvaćanje Vrhovnog suda RH sud u nastavljenim postupcima vezan tim pravnim shvaćanjem. U međuvremenu, takve su ideje napuštene, a vezujući učinak odluke donesene u oglednom postupku se ipak zadržao.

Smatramo da je zadržati vezujući učinak odluke donesene u oglednom postupku bilo važno iz vaše razloga. Prije svega, kratka analiza prvog oglednog postupka⁹⁸ pokazala je da su sudovi, unatoč vezujućem učinku prvog oglednog postupka postupali različito od rješenja koje je Vrhovni sud RH donio, odnosno različito od pravnog shvaćanja koje je zauzeo. Stoga je vrlo dvojbeno bi li sudovi nakon ukidanja vezujućeg učinka bili spremni postupati u skladu s odlukom donesenom u oglednom postupku. Jer, ako nisu bili spremni to učiniti unatoč

⁹⁷ <https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/MainScreen?entityId=19732>, stanje od 9. rujna 2022.

⁹⁸ Vidi Ad.3.

postojanju odluke s vezujućim učinkom, kako bi to bili spremni učiniti nakon njegovog brisanja iz zakona.

Osim toga, ako je svrha oglednog postupka bila (i ostala) povećanje djelotvornosti parničnog postupka, brzina i ujednačenost, riječ je o institutu koji je ujednačenu i brzu pravnu zaštitu trebao omogućiti prije svega strankama, a tek nakon toga pomoći i pravosudnom sustavu. Zbog toga bi zapravo bilo nedopustivo u sporovima koji ovise o rješavanju nekog istog pravnog pitanja donositi različite odluke. Primjerice, da u istoj (ili sličnoj) stvari jednom tužitelju bude prihvaćen tužbeni zahtjev, a drugom odbijen, pa da zbog toga mora naknaditi i troškove postupka. Njegovo šire djelovanje trebalo bi omogućiti ostvarivanje ujednačenog i pravednijeg sustava u čijem središtu bi bio autoritet Vrhovnog suda RH. No, budući da u praksi tomu nije tako, ukidanjem vezujućeg učinaka oglednom postupku bi se oduzeo osnovni smisao njegova postojanja. Sve dok Vrhovni sud RH ne bude uživao autoritet kojem će sudovi bezrezervno pristupiti i kojeg će bezrezervno prihvati, ogledni postupak mora zadržati vezujući učinak kako bi instrumentalno djelovao na nižestupanjske sudove i ujednačavanje sudske prakse.

6.9. Prijelazne i završne odredbe

Člankom 107. stavkom 1. ZID ZPP-a 22 propisano je osnovno pravilo da će postupci koji su pokrenuti prije stupanja na snagu ZID ZPP-a 22⁹⁹ dovršiti primjenom odredbi ZPP-a 19 (Narodne novine, br. 53/91, 91/92, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 2/07, 84/08, 96/08 – Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, 123/08, 57/11, 148/11 – pročišćeni tekst, 25/13, 89/14 – Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske i 70/19).

Međutim, posebna pravila primjenjuju se na ogledni postupak. Tako iznimno od odredbe članka 107. stavka 1. ZID ZPP-a, odredbe članka 90. do 93. ZID ZPP-a 22 o oglednom postupku radi rješenja pitanja važnog za jedinstvenu primjenu prava primjenjivat će se i na sve postupke u tijeku u kojima do stupanja na snagu ovoga zakona nije donesena odluka kojom se dopušta prijedlog za rješenje pitanja važnog za jedinstvenu primjenu prava (članak 107. st. 7. ZID ZPP-a 22).

6.10. Zaključno

Konačna prosudba je da novo uređenje oglednog postupka nije korigiralo nedostatke ranijeg uređenja. Tako je ostao nepromijenjen naziv instituta koji se i dalje naziva ogledni postupak radi *rješenja* pitanja važnog za jedinstvenu primjenu prava, umjesto da se naziva ogledni postupak radi *rješavanja* pitanja važnog za jedinstvenu primjenu prava. Nije poboljšana ni pojmovno određenje oglednog postupka, iako se na to u procesnoj doktrini višestruko upozoravalo – ostale su sve nedoumice o sličnosti sporova, o očekivanjima da će neki sporovi biti pokrenuti te o tome tko su stranke u postupku, budući da taj postupak pokreće isključivo sud. Novo uređenje nije promijenilo ni pristup prekidu postupka jer sud unatoč tome što radnje stranaka kojima se raspolaze predmetom spora neće utjecati na mogućnost nastavka i okončanja oglednog postupka nije dužan prekinuti postupak, što je neobično i neuobičajeno.

⁹⁹ ZID ZPP-a 22 stupio je snagu 19. srpnja 2022.

U obrazloženju Konačnog prijedloga ZID ZPP-a 22 navedeno je da se kao bitne prednosti novog uređenja vide mogućnost njegovog češćeg korištenja zbog ovlaštenja stranaka i umješača da ga pokrenu i njegovo pojednostavljenje. Nažalost, ne možemo se složiti s iznesenim jer zbog silne složenosti odredbi koje uređuju pokretanje oglednog postupka to nije slučaj. Treba rekapitulirati i neke uočene pogreške. Naime, stranke ili umješči ne ipak pokreću ogledni postupak – i prema novom uređenju to čini isključivo prvostupanjski sud. Stranke ili umješači ovlašteni su inicirati sazivanje sjednice sudskog odjela i očitovati se o potrebi pokretanja oglednog postupka, što ih ipak ne čini predlagateljima već samo poticateljima ili inicijatorima. Nevjerojatno složen postupak koji prethodi podnošenju prijedloga za dopuštenje oglednog postupka ne osigurava ni jednostavnost ni brzinu odlučivanja i zasigurno ga ne pojednostavljuje.

Ipak, kao prednosti novog uređenja istaknuli bi korisnu nomotehničku intervenciju u pravne posljedice koje pokretanje oglednog postupka ima u dijelu koji se tiče raspolaganja stranaka, navođenje kriterija koji bi Vrhovnom суду RH trebala pomoći pri donošenju odluke o dopuštenosti prijedloga za pokretanje oglednog postupka te proširenje sastava vijeća Vrhovnog suda RH koji će odlučivati o pitanju važnom za jedinstvenu primjenu prava presudom.

ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Analizom uređenja parničnog postupka nakon Novele ZPP-a 22 može se uočiti nekoliko bitnih trendova usmjerenih na postizanje veće brzine u rješavanju sporova i povećanje ukupne djelotvornosti parničnog postupka.

Jedan od trendova odnosi se na unaprjeđenje sustava **primjenom moderne tehnologije** koja bi trebala doprinijeti brzini i transparentnosti – tonsko snimanje ročišta, pojačana primjene videokonferencije te proširenje kruga obveznih sudionika elektroničke komunikacije. Ove odredbe iziskuju prilagodbu sudova novim metodama rada, ali i prilagodbu sudionika na nove obrasce postupanja. Očekuje se da će se novim metodama smanjiti troškovi i povećati brzina rada sudova. Neizvjesnost i izvjesno poslije napetosti u pravosudnim krugovima postoji u odnosu na tonsko snimanje ročišta i rezultate koji se namjeravaju ostvariti njime. Uvođenje tonskog snimanja ročišta utjecalo je na promjenu niza zakonskih odredbi koje je trebalo odgovarajuće izmijeniti i prilagoditi novim metodama rada. Ovo se prije svega odnosi na zapisnik i njegov sadržaj kao i sve ostale modalitete zapisivanja odnosno snimanja. U skladu s navedenim, u očekivanju smo donošenja odgovarajućih pravilnika kojima bi se trebala operacionalizirati videokonferencija i tonsko snimanje.

Drugi trend odnosi se na **pružanje višeg stupnja postupovnih prava strankama** – pravila o primjeni dokaza pribavljenih na nezakonit način, odredbe o zabrani donošenja „odлуka iznenađenja“ te mogućnost podnošenja prijedloga za dopuštenje revizije i revizije zbog teških procesnih povreda koje su povrijedile neko temeljno ljudsko pravo stranke određeno Ustavom RH ili Europskom konvencijom. Radi se o praćenju i primjeni sadržaja uočenih u različitim, Hrvatskoj bliskim komparativnim modelima koji bi mogli povećati djelotvornost parničnog postupka, kao i praćenju razine pravne zaštite koja se strankama nastoji osigurati na ustavnoj razini i pred Europskim sudom za ljudska prava ili pak, kao što je u slučaju revizije, osiguranju od eventualnih postupovnih povreda nižestupanjskih sudova ustavnih i konvencijskih prava već u postupku pred Vrhovnim sudom RH. Bit će zanimljivo pratiti razvoj prakse Vrhovnog suda RH u toj domeni.

Treći trend prati **vremensku dimenziju** parničnog postupka nastojeći osigurati pravovremenu pravnu zaštitu. Ideja je odrediti vrijeme u kojem su sudovi dužni okončati određene procesne stadije donošenjem odluka ili odlučivanjem o izjavljenom pravnom lijeku. Iako se ovakva intervencija čini nužnom, s obzirom na brojne primjere dugotrajnosti postupaka u Hrvatskoj i povreda prava na donošenje odluke u razumnom

roku, kao jednom od najčešćih ustavnih i konvencijskih povreda, nije jasno što će se dogoditi ne budu li sudovi svoje postupanje uskladili s tim pravilima. Za istinsku provedbu tih odredaba u praksi postupanja sudova, bitno je, između ostaloga da se ona prihvate kao cilj kojem treba težiti. Osim vremenskog okvira omeđenog rokovima, ključnim se čine i izmjene koje donose plan upravljanja postupkom, kao vremenski raspored što i kada sudovi (i stranke) trebaju u parničnom postupku poduzeti, kako bi rezultat njihove suradnje bila pravovremena pravna zaštita.

Revizija je kao pravni lijek potpuno rekonstruirana uvođenjem isključivo revizije po dopuštenju, kojom bi se prije svega trebala ostvariti javna funkcija revizije.

Brojne su odredbe ukinute i zamijenjene novima, od koje su neke ostale u skladu s ranijim uređenjem, a neke donose novine. Opća ocjena je da su pravila o reviziji znatno sistematičnija, cjelovitija i bolje organizirana. Transparentnosti postupanja Vrhovnog suda RH doprinose nove odredbe o mogućnostima organiziranja javne sjednice. Donošenje revizijske odluke od strane proširenog vijeća sastavljenom od trinaest sudaca Vrhovnog suda RH u zakonom propisanim slučajevima otklanjaju se i potencijalne različitosti u stavovima i pravnim shvaćanjima samih sudaca Vrhovnog suda RH te na taj način osigurava jedinstvena primjena prava i veći stupanj pravne predvidljivosti.

Konačno, **spor male vrijednosti koji se treba organizirati kao u pravilu pisani postupak**, s mogućnošću organiziranja ročišta na inicijativu samog suda ili obrazloženi prijedlog jedne od stranaka trebao bi omogućiti povećanje djelotvornosti u postupcima koji se, za pretpostaviti je, najčešće pojavljuju pred hrvatskim sudovima. Ipak, radi operacionalizacije spora male vrijednosti kao pisanih postupka trebalo je možda ipak odrediti broj podnesaka između stranaka ili barem naznačiti njihov načelan okvir. Neka pravila o postupku koji bi se trebao bazirati isključivo na ispravama sadrži postupak pred trgovačkim sudovima. Šteta da se ta pravila navodno ne primjenjuju u praksi.

LITERATURA

1. Bodul, D.; Još jedna izmjena Zakona o parničnom postupku: što donosi Novela iz 2022., portal IUS – INFO, objavljeno 18. srpnja 2022.,
2. Bodul, D.; Treba li propisati rokove za završetak sudskega postupka?, Novi informator, broj 6156, Zagreb, 2020., str. 18. – 21.
3. Bratković, Marko, Revizija po dopuštenju: izazovi i dvojbe u: Novine u parničnom procesnom pravu, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, 2020., str. 179-209.
4. Bratković, M.; Preinačujuća presuda i presuda iznenađenja, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, 72, (1-2), 2022., str. 673. – 705.
5. Bratković, Marko, Zaštita temeljnih ljudskih sloboda i revizija po dopuštenju, u Modernizacija parničnog procesnog prava, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, 2022., knjiga je u postupku objave.
6. Dika, M.; O nedopuštenim dokazima u parničnom postupku, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, broj 37. 2016., str. 3. – 32.
7. Dika Mihajlo, Novosti u uređenju parničnog postupka prema Nacrtu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku iz 2022 – opći pregled, u: Modernizacija parničnog procesnog prava, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, 2022., knjiga je u postupku objave.
8. Maganić, Aleksandra, Ogledni postupak prema Nacrtu prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku 2016., Zbornik radova s II međunarodnog savjetovanja Aktualnosti građanskog procesnog prava – nacionalna i usporedna pravnoteorijska i praktična dostignuća (urednik Jozo Čizmić et al.) Pravni fakultet Sveučilište u Splitu, Split, 2016. str. 121-142.
9. Maganić, Aleksandra, Neujednačena sudska praksa nakon prvog oglednog postupka, <https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/41748>.
10. Maganić, Aleksandra, Ogledni postupak ili postupak za rješavanje spornog pravnog pitanja – sličnosti i razlike, Revija Kopaoničke škole prirodnog prava, Beograd, br. 1/2019, str. 219-236.
11. Maganić, Aleksandra, Prave posljedice konverzije, Aktualnosti hrvatskog zakonodavstva i pravne prakse, Zagreb: Organizator, 2020. str. 1-33.
12. Nakić, Jakob, Kritički osvrt na ogledni postupak u Nacrtu Konačnog prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku, Informator, br. 6578 od 10. lipnja 2019.
13. Triva S., Dika M.; Građansko parnično procesno pravo, 7. izd., Narodne novine, Zagreb, 2004.
14. Triva S., Dika M.; Zakon o parničnom postupku — redakcijski pročišćeni tekst s interpretativnim i komentarskim bilješkama i stvarnim kazalom, 24. izd., Narodne novine, Zagreb, 2019.